

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Susanne Persson

Människohandel i syfte att stjäla och tigga

Examensarbete
30 högskolepoäng

Christian Häthén

Straff- och processrätt

VT 2012

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	2
FÖRORD	3
FÖRKORTNINGAR	4
1 INLEDNING	5
1.1 Introduktion	5
1.2 Syfte och frågeställning	5
1.3 Teori och metod	6
1.4 Material och forskningsläge	7
1.5 Avgränsning	8
1.6 Disposition	9
2 BAKGRUND	10
2.1 Internationella instrument	10
2.1.1 Palermoprotokollet	10
2.1.2 EU:s rambeslut	11
2.1.3 EU:s direktiv	12
2.1.4 Europarådets konvention	12
2.2 Svensk lagstiftning	13
2.2.1 Människohandelsparagrafen	13
2.2.1.1 Handelsåtgärd	14
2.2.1.2 Otillbörliga medel	14
2.2.1.3 Syfte	15
2.2.1.4 Borttagandet av kontrollrekvisitet	15
2.2.2 Barnets bästa	17
2.2.3 Ocker	19
2.2.4 Sakhäleri	19
2.3 Praxis	20
2.3.1 Tiggeri	20
2.3.1.1 Pavlo	20
2.3.1.2 George	21
2.3.1.3 Zina	22
2.3.2 Stölder	23
2.3.2.1 RH 2010:34	23
2.3.2.2 Barnflickor från Polen	24

2.4	Offren	25
3	STÖRNINGSMOMENTEN	27
3.1	Polisen	27
3.1.1	Interpol	27
3.1.2	Europol	28
3.1.3	Svensk polis	29
3.1.3.1	Lägesrapport 12	30
3.1.3.2	JO- beslut 28-06-10	31
3.1.4	Intervju med Kajsa Wahlberg	32
3.2	Åklagare	34
3.2.1	Åklagarmyndigheten	34
3.2.2	Eurojust	35
3.2.3	Intervju med Christina Voigt	37
3.3	Domstol	38
3.3.1	Intervju med Monica Nebelius	38
4	KOMPARATION	40
4.1	Storbritannien	40
4.2	Italien	41
4.3	Finland	42
4.4	Nederländerna	43
5	ANALYS	45
6	SLUTSATS	53
	BILAGA A	56
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	58
	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	62

Summary

Human trafficking for the purpose of begging and stealing you can find in chapter 4 1a § BrB. This legislation has mainly been due to Palermo Protocol, but there is also an EU Directive, an EU Framework Decision and a Council of Europe Convention on the field. Human trafficking for the purpose of begging and stealing has been recognized in recent years, but it has been difficult to get convictions in this area. The year 2011 was the law of the human trafficking changed by removing the control element. The desire was to ease the burden of proof on the prosecutor. Many have criticized this change, arguing that the control element will not produce the desired effect. This paper will therefore look at these instances that include police attention in the National Police Agency Progress Report 12 and Lise Tamm in UR samtiden –Crime Without Borders, Human trafficking - limitless exploitation. Such instances are the problem of finding these crimes, the victims do not see themselves as victims or they do not want to cooperate with the police and that it is difficult for the prosecution to prove human trafficking for the purpose of begging and stealing in court. The essay should also see if the legislation is too complicated and if there is a need for new legislation.

Through interviews with Kajsa Wahlberg (superintendent on The National Police), Christina Voigt (Prosecutor of International Public Prosecution Office in Stockholm) and Monica Nebelius (judge in the district court of Lund), we see how the various authorities deal with these crimes. They also point to the problems they are faced in tackling these crimes and how they try to cope with the problems in the best way.

There is also a comparative study that shows how other countries deal with human trafficking and what has led to the legislation they have today. We also see that many countries make use of a particular department or agency that keeps up to date on information on human trafficking in order to provide knowledge to the other authorities.

Sammanfattning

Lagstiftningen om människohandel i syfte att tiggas och stjälas finns i 4 kap. 1a§ BrB. Denna lagstiftning har framförallt kommit till p.g.a. Palermoprotokollet, men det finns även ett EU-direktiv, ett EU-rambeslut och en Europarådets konvention på området. Människohandel i syfte att tiggas och stjälas har blivit uppmärksammat de senaste åren, men det har varit svårt att få fällande domar på området. År 2011 ändrades människohandelsparagrafen genom att ta bort kontrollrekvisitet i önskan om att underlätta bevisbördan för åklagaren. Många har kritiserat denna ändring och menat att borttagandet av kontrollrekvisitet inte kommer ge den önskade effekten. Denna uppsats skall därför studera dessa störningsmoment som bl.a. polisen uppmärksammar i Rikspolisstyrelsens lägesrapport 12 och Lise Tamm i UR samtiden – Brott utan gränser, Trafficking – gränslös exploatering. Störningsmomenten är problematiken kring att finna dessa brott, att offren inte ser sig som offer eller att de inte vill samarbeta med polisen och att det är svårt för åklagaren att bevisa människohandelsbrottet i domstolen. Uppsatsen skall även se om lagstiftningen är för komplicerad och ifall det behövs ny lagstiftning på området.

Genom intervjuer med Kajsa Wahlberg (kommissarie på Rikspolisstyrelsen), Christina Voigt (åklagare på internationella åklagarkammaren i Stockholm) och Monica Nebelius (domare på Tingsrätten i Lund) ser vi hur de olika myndigheterna hanterar dessa brott. Wahlberg, Voigt och Nebelius pekar även på vilka problem de ställs inför vid hantering av dessa brott samt hur de försöker hantera dessa problem på bästa sätt.

Det finns även en komparativ studie som visar hur andra länder hanterar människohandelsbrottet och vad som har lett fram till den lagstiftning de har i dag. Vi ser även att många länder använder sig av en speciell myndighet eller organ som håller sig uppdaterade på området för att kunna erbjuda kunskap till de andra myndigheterna.

Förord

Nu när denna period i mitt liv tar slut och en ny börjar vill jag passa på att tacka de som varit där för mig under denna tid.

Jag skulle vilja börja med att tacka min familj, som har stöttat mig under min studietid. Ett stort tack vill jag också ge till mina vänner som har hjälpt mig och stöttat mig på olika sätt under dessa nio terminer på Juridicum.

Jag vill även ge min handledare Christian Häthén ett särskilt tack för goda råd och kommentar längs skrivningsprocessen.

Svedala, maj 2012.
Susanne Persson

Förkortningar

BrB	Brottsbalk (1962:700)
BRÅ	Brottsförebyggande rådet
DN	Dagens Nyheter
Ds	Betänkande i departementsserien
EG	Europeiska Gemenskapen
EU	Europeiska Unionen
Europol	European Police Office
Eurojust	European Union's Judicial Cooperation Unit
FB	Föräldrabalk (1949:381)
HST	Human Smuggling and Trafficking
Interpol	International Criminal Police Organization
IOM	International Organization for Migration
JO	Justitieombudsmannen
LVU	Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga
Prop.	Regeringens proposition
RPS	Rikspolisstyrelsen
SFS	Svensk författningssamling
SIOD	De Sociale Inlichtingen- en Opsporingsdienst (Social Intelligence and Investigation Service)
SoL	Socialtjänstlag (2001:453)
SOU	Statens offentliga utredningar

1 Inledning

1.1 Introduktion

Människohandel innebär olovlig handel med personer för olika syften. Syftena kan variera mellan sexuellt utnyttjande, handel av organ, krigstjänst och olika former av tvångsarbete. I denna uppsats ligger fokus på människohandel för tiggeri och tvång att medverka i stölder.

Rikspolisstyrelsen rapporterar i Lägesrapport 12 (människohandel för sexuella och andra ändamål)¹, att anmälningarna för människohandel för andra ändamål än sexuella har ökat och har därmed gått om människohandel för sexuella ändamål. BRÅs statistik från 2010 visar att anmälningar för människohandel för sexuella ändamål 2010 låg på 31, och människohandel för andra ändamål låg på 53. 2011 var anmälningarna 35 respektive 62.² Framförallt är det tiggeri och stöld som uppmärksammats mest i massmedia, då detta är personer som nästan alla passerar varje dag utan en tanke på att de skulle kunna vara utsatta för människohandel. Detta är ett nytt fenomen i Sverige och kräver därför att undersökas.³

Människohandel är ett globalt problem vilket är en stor utmaning för lagstiftningen, kontrollen, uppföljningen osv. av både ursprungslandet, transitlandet och destinationslandet. Det finns därför internationella instrument samt ideella hjälppositioner som arbetar hårt för att motverka dessa brott samt att återanpassa offren till samhället.

Det finns framför allt tre störningsmoment vid hanteringen av människohandel. Det första är att dessa fall är svåra att finna och misstankar kring människohandel ofta först uppstår när polisen utreder andra brott. Det andra är att offren oftast inte ser sig själva som offer vilket gör det svårt vid förundersökningen.⁴ Det sista problemet är att det är svårt för åklagaren att bevisa de olika rekvisiten i människohandelsparagrafen för domstolen.⁵

1.2 Syfte och frågeställning

Syftena med denna uppsats är att undersöka de olika störningsmoment som har resulterat till få fällande domar på området och försöka finna en rättssäker lösning.

¹ RPS rapport 2011, *Människohandel för sexuella och andra ändamål*.

² Statistik från brottsförebyggande rådet (BRÅ), se bilaga.

³ Tures E., *Tiggeri går om sexhandel*, DN 2012-01-15.

<http://www.polisen.se/sv/Aktuellt/Nyheter/Gemensam/jan-mars/Manniskohandel-for-tvangsarbete-och-tiggeri-okar/> 2012-02-14, <http://www.tv3.se/efterlyst/fall/fler-utnyttjas-tiggeri-i-sverige> 2012-02-14.

⁴ RPS rapport 2011, *Människohandel för sexuella och andra ändamål*, s. 14.

⁵ UR samtiden – Brott utan gränser, Trafficking – gränslös exploatering.

Mina frågeställningar ser ut enligt följande:

- Varför ser vi inte fler rättsfall på området när anmälningarna ökar?
- Vilka led i arbetet mot människohandel är det som inte fungerar?
- Är dagens lagstiftning för komplicerad för att myndigheterna skall kunna utföra sitt arbete?
- Skulle en ny lagstiftning på området avhjälpa problemen eller finns det en annan rättssäker lösning?

1.3 Teori och metod

I bakgrundsdelen använder jag mig av rättsdogmatisk metod, som innebär att jag utgår från lagtext, förarbeten, praxis och doktrin på området. De rättsfall jag använt mig av är de fall som finns om människohandel och som berör tiggeri och stöld. Då det inte finns några fall på högre nivå än hovrätt är det dessa som jag har utgått ifrån. För att få en djupare förståelse i hur de olika myndigheterna arbetar med dessa problem har jag använt mig av en intervjumetod. Intervjumetoden innebär att jag har intervjuat tre personer som arbetar inom polisen, åklagarmyndigheten och domstolen. Dessa personer beskriver hur de ser på problemet och hur de hanterar dem. Jag har även använt mig av en komparativ studie där jag har gått närmare in på andra länders hantering av problemet. Denna metod ger mig möjligheten att studera andra länders hantering av människohandel och se ifall vi kan ta lärdom av deras hantering av människohandel. Jag har valt att studera fyra länder vars lagstiftning har kommit till på lite olika sätt, för att se skillnaderna och likheterna. De länder jag har valt är Storbritannien, Italien, Finland och Nederländerna. Anledningen är för att de har valt att hantera problemet på olika sätt och de har haft olika utgångspunkter vid sin lagstiftning.

Teorierna jag utgår ifrån är de påstående om störningsmoment som Rikspolisstyrelsen presenterar i lägesrapport 12 och Lise Tamm presenterar i UR samtiden – Brott utan gränser, Trafficking – gränslös exploatering. Rikspolisstyrelsen anser att det är svårt att finna dessa brott samt att offren ser sig oftast inte som offer vilket gör det svårt vid förundersökningen. Lise Tamm signalerar om svårigheterna för åklagarna att bevisa människohandelsbrottet i domstolen. Stämmer verkligen dessa tre påstående? Är det verkligen svårt att finna dessa brott? Hur kan vi komma runt det? Om personerna utsatta för människohandel inte förstår situationen hur skall vi hantera det? Har åklagarna verkligen problem med att bevisa människohandelsbrottet? Vad kan göras för att göra det lättare för åklagaren men fortfarande rättssäkert?

Begreppet störningsmoment är i denna uppsats de problem som göra att det är svårt att få till fällande domar på området. Det första störningsmomentet är att det är svårt att finna dessa brott. När polisen väl funnit dessa brott blir det andra störningsmomentet aktuellt där offren oftast inte ser sig som offer

eller vill inte samarbeta med polisen av olika anledningar. Det sista störningsmomentet är att det är svårt för åklagaren att bevisa människohandel i domstolen.

1.4 Material och forskningsläge

De internationella instrumenten är avtal som Sverige skrivit under och är därför bindande åtagande av Sverige. Det material som är använt för att se på hur andra länder hanterar människohandel är framför allt svenska SOU och Ds men även Ventrella M, *The Control of People Smuggling and Trafficking in the EU*, där Ventrella M. gör en jämförelse mellan Italiens och Storbritanniens lagstiftning vid smuggling och människohandel.

Jag har även använt mig av rapporter från svenska och internationella myndigheter för att få en helhetsbild över problemet människohandel. Vid användning av rapporter från olika myndigheter är det viktigt att ha i tanken vem rapporten är riktad till och varför den är skriven. Rikspolisstyrelsens rapport är viktig då det var den som visade på ökningen kring människohandel för andra syften än sexuellt utnyttjande. Rapporten innehåller information om vad polisen har fått in för anmälningar, vad de tror ökningen beror på samt fall som kommit till domstol. Utöver denna rapport har jag tagit del av polisens hemsida för att få en bild över hur polisen arbetar mot människohandel. Det har även varit av stor vikt att se på dokument och rapporter från Interpol och Europol för att få ett mer globalt perspektiv på arbetet mot människohandel. Kapitlet om polisens arbete avslutas sedan med en intervju med Kajsa Wahlberg, kommissarie på Rikspolisstyrelsen, för att få en djupare förståelse av polisens arbete och tillvägagångssätt.

Promemoria (hädanefter förkortat PM) från åklagarmyndigheten är framför allt riktad till åklagare och skall användas som verktyg i deras arbete och därför menar jag att det är viktigt att ha med deras PM i kapitlet om åklagarna för att se hur de arbetar vid fall om människohandel. Eurojust är ett EU-organ som fungerar som Europol fast inom det juridiska området, vilket har gjort att jag anser det är viktigt att beröra i samband med åklagarnas arbete. Vid detta område har jag utgått från Klip, *European Criminal law*, och Mitsilegas, *EU criminal law* som har varit kurslitteratur på fördjupningskursen *Straffrätt ur ett europeiskt perspektiv*. För att även här få en djupare förståelse för åklagarnas arbete och problematiken kring människohandelsbrottet har jag intervjuat Christina Voigt från internationella åklagarmyndigheten i Stockholm. Voigt handlägger fall av människohandel och har bland annat handlagt Zina-fallet som presenteras i bakgrunden. Det är av vikt att notera att Voigt talar utifrån en åklagares perspektiv vid intervjun. Monica Nebelius är domare på Lunds tingsrätt och var med i utredningen 2008 om människohandel. Hon är även aktiv inom ECPAT som arbetar för att förebygga och stoppa alla former av barnsexhandel. Även här är det viktigt att notera att Nebelius talar utifrån en domares perspektiv. Önskan är att genom intervjuer få en djupare förståelse för hur de olika organen arbetar och ser på människohandelsproblematiken.

De rättsfall som finns på området är begränsade och inom stöld och tiggeri finns det enbart domar från hovrätten som högst. De rättsfall jag använder i denna uppsats är de enda på området.

Det finns inte någon forskning på området och därför har Rikspolisstyrelsens rapport från 2011, *Människohandel för sexuella och andra ändamål* blivit utgångspunkt för uppsatsen. Rapporten uppmärksammar de ökade anmälningarna som polisen fått in som behandlar människohandel i andra syften än sexuella. Denna rapport är framförallt skriven för regeringen, myndigheter i allmänhet samt poliser som arbetar med området. Människohandel i syfte att tigga och stjäla är ett brott som har uppmärksammats de senaste åren i Sverige och framför allt i samband med Rikspolisstyrelsens rapport, det gör att det inte finns forskning eller rapporter på området. Däremot har arbetet kring människohandel i andra syften än sexuella påbörjats efter Rikspolisstyrelsens rapport och det kan vi se genom att de olika organen har börjat göra rapporter och liknande för att försöka skapa större kunskap på området. Även åklagarmyndigheten försöker sammanställa metoder och mallar för att öka kunskapen inom åklagarmyndigheten.

I samband med att Sverige har undertecknat internationella instrument har människohandelsparagrafen utvidgats att omfatta andra former av tvång än sexuella, vilket har gjort att det inte finns någon större forskning på området. Att utvidga lagstiftningen har varit en förutsättning för det internationella samarbetet och problemet kring människohandel i syfte att tigga och stjäla har inte uppmärksammats förrän nu.

1.5 Avgränsning

Anledningen att jag valt att inte beröra människohandel ur sexuellt syfte, människohandel för handel med organ eller människohandel för arbetskratsexploatering är för att människohandel i syfte att tigga och stjäla inte har blivit lika uppmärksammat i Sverige som de andra områdena samt att de andra områdena har en annan karaktär än det ämnet jag tänker beröra.

Det finns många hjälporganisationer som arbetar för att bekämpa människohandel men jag har valt att fokusera på de statliga organen och går därför inte in på de hjälporganisationerna som finns på området.

Ett stort problem med människohandel är att det finns många andra närliggande områden som berörs av människohandelsbrottet. Det finns ingen möjlighet att beröra dessa områden i denna uppsats. Jag har därmed valt att inte gå närmare in på den organiserade brottsligheten som oftast är den form av brottslighet som hanterar människohandeln. I samband med människohandel hanteras ofta frågor kring uppehållstillstånd för människohandelsoffren. Även detta har jag valt att inte studera närmare i denna uppsats då mitt fokus har varit på de olika störningarna som gör det svårt att hantera människohandel i syfte att tigga och stjäla.

1.6 Disposition

Uppsatsen är indelad i åtta kapitel där det första kapitlet är inledningen. Inledning innehåller en kort introduktion följt av syfte och frågeställning. Inledningen innehåller även metod och material, teori samt avgränsning. Kapitlet avslutas senare med hur rättsläget ser ut i dag. Kapitel två innehåller därefter en bakgrund med både internationell och svensk lagstiftning. På grund av begränsat utrymme går jag översiktligt igenom Palermoprotokollet, EU:s rambeslut, EU:s direktiv och Europarådets konvention. I den svenska lagstiftningen tar jag utöver människohandelsparagrafen även upp barnets bästa, ocker och häleri. Då utrymmet är begränsat finns det ingen möjlighet att göra en fördjupad studie i dessa områden. Därför redogör jag bara för det som kan vara relevant i samband med människohandel i syfte att tigga och stjäla. Det ges även en genomgång om aktuell praxis på området för att se problemen kring människohandel i syfte att tigga och stjäla. Efter genomgången av praxis har jag valt att beröra vem som kan bli aktuell för människohandel. Följande tre kapitel är uppdelat i kronologisk ordning vid hanteringen från anmälan till slutlig dom, polisen, åklagare och domstol. Detta för att ge läsaren en möjlighet att följa de olika leden i processen.

Innan analyskapitlet har jag valt att ha en komparativ studie för att ge läsaren en möjlighet att se hur andra länder hanterar människohandelsbrottet. Anledningen till att jag valt Storbritannien, Italien, Finland och Nederländerna är för att de har valt att hantera problemet på olika sätt och har haft olika utgångspunkter vid sin lagstiftning.

Uppsatsen avslutas sedan med ett kapitel som innehåller min slutsats där jag försöker besvara mina frågeställningar i inledningen.

2 Bakgrund

2.1 Internationella instrument

2.1.1 Palermoprotokollet

FN öppnade i december 2000 en konvention mot gränsöverstridande organiserad brottslighet och Palermoprotokollet för undertecknande. Palermoprotokollet är ett tilläggsprotokoll till konventionen mot gränsöverstridande organiserad brottslighet. Sverige undertecknade protokollet den 12 december 2000 och protokollet trädde i kraft den 25 december 2003. Då Palermoprotokollet är ett tillägg till konventionen skall den tolkas med hänsyn till konventionen.⁶ Palermoprotokollets syfte stadgas i artikel 2:

Detta protokolls syfte är

- a) *Att förebygga och bekämpa handel med människor, med särskilt hänsyn till kvinnor och barn,*
- b) *Att skydda och bistå offren för sådan handel med full respekt för deras mänskliga rättigheter, och*
- c) *Att främja samarbetet mellan parterna för att uppnå dessa syften.*

Genom Palermoprotokollets artikel 3a fick vi för första gången en global definition av människohandel. Den lyder enligt följande:

Handel med människor: rekrytering, transport, överföring hysande eller mottagande av personer genom hot om eller bruk av våld eller andra former av tvång, bortförande, bedrägeri, vilseledande, maktmissbruk eller missbruk av en persons utsatta belägenhet eller givande eller mottagande av betalning eller förmåner för att erhålla samtycke från en person som har kontroll över en annan person i syfte att utnyttja denna person. Utnyttjande skall innebära åtminstone utnyttjande av andras prostitution eller andra former av sexuellt utnyttjande, tvångsarbete eller tvångstjänst, slaveri eller med slaveri jämförbara bruk och sedvänjor, trälldom eller avlägsnande av organ.

I artikel 3b står det att samtycke skall sakna betydelse och i artikel 3c att handel med barn inte behöver innefatta de medel som nämns i 3a för att det skall räknas som människohandel. Barn är de personer som är under 18 år enligt artikel 3d. I artikel 5 framgår det att varje stat har en skyldighet att straffbelägga de gärningarna som anges i artikel 3 och i artikel 34.5 i FN-konventionen om gränsöverstridande organiserad brottslighet står det att varje stat får tillämpa strängare åtgärder än dem som nämns i konventionen. Artikel 6 till 8 berör skydd av offer för handel med människor. Förebyggande, samarbete och andra åtgärder stadgas i artikel 9 till 13, där

⁶ SOU 2008:41 s. 45 ff.

artikel 10 är värd att nämnas då det är där som det stadgas att det skall ske informationsutbyte och utbildning.

2.1.2 EU:s rambeslut

Den 19 juli 2002 kom EU med ett rambeslut om bekämpande av människohandel, 2002/629/RIF. Detta har som syfte att skapa minimiregler kring människohandel för sexuellt utnyttjande och arbetskraftexploatering. Även ifall det är likt Palermoprotokollet är rambeslutet lite snävare p.g.a. att det enbart omfattar sexuellt utnyttjande och arbetskraftexploatering. Anledningen att dessa områden valdes var för att det var här som det inom EU ansågs behövas straffrättsliga åtgärder som gick längre än Palermoprotokollet. Bakgrunden till rambeslutet var bl.a. personers rätt till sina mänskliga rättigheter och för deras värdighet. Det påpekades att människohandel bedrevs med hänsynslösa metoder och behövdes därför kompletteras med insatser från EU. I artikel 1 sägs:

1. Varje medlemsstat skall vidta de åtgärder som är nödvändiga för att straffbelägga följande handlingar:

Rekrytering, transport, överföring, hysande, senare mottagande av en person, inbegripet utbyte eller överföring av kontroll över denna person, om

a) tvång, våld eller hot, inklusive bortförande, brukas, eller

b) svikligt förfarande eller bedrägeri brukas, eller

c) maktmissbruk eller utnyttjande av en utsatt belägenhet förekommer, som är av sådan art att personen inte har något annat verkligt eller godtagbart val än att ge efter för det missbruk eller utnyttjande som utövas, eller

d) betalning eller förmåner ges eller tas emot för att erhålla medgivande från en person som har kontroll över en annan person

i syfte att exploatera den personens arbetskraft eller tjänster, inbegripet åtminstone tvångsarbete eller obligatoriska tjänster, slaveri eller sådana förhållanden som kan liknas vid slaveri eller trälldom, eller

i syfte att exploatera honom eller henne i prostitution eller andra former av sexuell exploatering, inbegripet i pornografi.

Precis som i Palermoprotokollet sägs det i artikel 1.2 att samtycke saknar betydelse och att det enligt artikel 1.3 är straffbart utan att ha använt några medel enligt första stycket om offret är ett barn. Ett barn är en person som är under 18 år enligt artikel 1.4. I artikel 2 står det att medlemsstaterna även skall vidta nödvändiga åtgärder för att straffbelägga anstiftan, medhjälp, främjande och försök till de brott som nämns i artikel 1. Juridiska personers ansvar behandlas i artikel 4 och påföljderna för dem i artikel 5. Skydd och stöd till brottsoffer står i artikel 7.^{7 8}

⁷ SOU 2008:41 s. 52 ff.

2.1.3 EU:s direktiv

Den 5 april 2011 antog Europaparlamentet och Europarådet direktivet 2011/36/EU om förebyggande och bekämpande av människohandel. Detta handlade om skydd av dess offer och om ersättande av rådets rambeslut 2002/629/RIF. Människohandelsbrottet beskrivs i artikel 2.1 enligt följande:

Rekrytering, transport, överföring, hysande eller mottagande av personer, inbegripet utbyte eller överföring av kontroll över dessa personer, genom hot om eller användning av våld eller andra former av tvång, bortförande, bedrägeri, vilseledande, maktmissbruk eller missbruk av en persons utsatta situation eller givande eller mottagande av betalning eller förmåner för att erhålla samtycke från en person som har kontroll över en annan person i syfte att utnyttja denna person.

Här har man utvidgat området i jämförelse med rambeslutet 2002/629/RIF genom att kriminalisera fler områden än människohandel för sexuellt utnyttjande och arbetskraftexploatering. Vad en utsatt situation är, förklaras i artikel 2.2 och innebär om den berörda personen inte har något verkligt eller godtagbart alternativ än att underkasta sig utnyttjandet. Om personen befinner sig i en utsatt situation har samtycket ingen betydelse om medlen i artikel 2.1 är använda enligt artikel 2.4. Barn behöver inte varit utsatta för medlen för att det skall räknas som människohandel enligt artikel 2.5. Artikel 9 innehåller utredning och lagföring där det står om medlemstaterna ska ha domsrätt eller inte. I artikel 18 finns åtgärder om hur de olika medlemstaterna ska kunna förebygga människohandel.⁹

Medlemstaterna ska senast den 6 april 2013 sätta i kraft lagar och författningar som är nödvändiga för att följa direktivet enligt artikel 22.

2.1.4 Europarådets konvention

Europarådets konvention om bekämpande av människohandel trädde i kraft den 1 februari 2008 och för Sverige den 1 september 2010. Syftet med konventionen är att förhindra och bekämpa människohandel, konstruera ett fullständigt regelverk vad gäller skydd och hjälp till brottsoffer och vittnen, säkerställa att utredningar och åtal genomförs effektivt samt att främja det internationella samarbetet mot människohandel. Vissa artiklar i konventionen är målsättningsstadgar medan vissa innehåller krav på speciella åtgärder. Vid införandet av denna konvention ansåg Sverige att vi inte behövde göra några lagändringar för att uppfylla de kraven som konventionen hade med anledning av att Sverige uppfyllde kraven i de

⁸ Ds 2008:7 s. 92 f.

⁹ Faktapromemoria 2009/10:FPM64 Direktiv mot människohandel.

andra internationella regelverken.¹⁰ Det var dock tvunget att göra en lagändring vad gäller domstolsförhandlingar för att skydda uppgifter om offrets privatliv under domstolsförhandlingen.¹¹ I artikel 4 definieras människohandel:

Människohandel: rekrytering, transport, överföring, hysande eller mottagande av personer genom hot om eller bruk av våld eller andra former av tvång, bortförande, bedrägeri, vilseledande, maktmissbruk eller missbruk av en persons utsatta belägenhet eller givande eller mottagande av betalning eller förmåner för att erhålla samtycker från en person som har kontroll över en annan person i syfte att utnyttja denna person. Utnyttjande ska innebära åtminstone utnyttjande av andra prostitution eller andra former av sexuellt utnyttjande, tvångsarbete eller tvångstjänst, slaveri eller med slaveri jämförbara bruk och sedvänjor, trälldom eller avlägsnande av organ.

Även här kan vi se en utvidgning av kriminaliseringen. Konventionen omfattar mer än bara sexuellt utnyttjande och arbetskraftexploatering. Artikel 5 till 6 innehåller åtgärder för att förebygga människohandel, samarbete och andra åtgärder. I artikel 10 till 17 står det om åtgärder för att skydda och främja brottsoffers rättigheter med beaktande av jämställdhet. Konventionen innehåller också regler kring juridiska personernas ansvar i artikel 22. Utredningar, åtal och processrätt kommer sedan i artiklarna 27 till 31.¹²

2.2 Svensk lagstiftning

2.2.1 Människohandelsparagrafen

Den 1 juli 2002 infördes 4:1a § i Brottsbalken¹³ som handlade om människohandel ur sexuellt utnyttjande. Paragrafen kom till i anslutning till de internationella åtagande som Sverige antagit. Detta var för att det skulle vara enklare att uppfylla kraven i de internationella instrumenten och att samarbetet kring människohandeln skulle underlättas¹⁴. 2004 ändrades bestämmelsen för att även omfatta människohandel av andra syften än sexuellt utnyttjande.¹⁵ I dag ser 4:1a BrB ut enligt följande:

Den som, i annat fall än som avses i 1 §, genom olaga tvång, vilseledande, utnyttjande av någons utsatta belägenhet eller med annat sådant otillbörligt medel rekryterar, transporterar, överför, inhyser eller tar emot en person i syfte att han eller hon ska exploateras för sexuella

¹⁰ Prop. 2009/10:152 s. 44 ff.

¹¹ Prop. 2009/10:152 s. 52.

¹² SOU 2008:41 s. 217 ff.

¹³ SFS 2002:436.

¹⁴ Prop. 2001/02:124 s. 19.

¹⁵ SFS 2004:406.

ändamål, avlägsnande av organ, krigstjänst, tvångsarbete eller annan verksamhet i en situation som innebär nödläge för den utsatte, döms för människohandel till fängelse i lägst två och högst tio år.

Den som begår en gärning som avses i första stycket mot en person som inte har fyllt arton år döms för människohandel även om inte något sådant otillbörligt medel som anges där har använts.

Är ett brott som avses i första eller andra stycket mindre grovt, döms till fängelse i högst fyra år¹⁶

Människohandel kräver oftast en välutvecklad organisation med flera personer inblandade. Det är därför som försök, förberedelse och stämpling till människohandel är straffbelagt enligt 4:10 § BrB. Även penninghäleri i 9:6a § BrB kan bli aktuellt då det rör sig om pengar som härrör från brottsligt förvärv. Vid konkurrensfrågor är människohandelsbrottet subsidiärt till människorov i 4:1 § BrB och olaga frihetsberövande i 4:2 § BrB är subsidiärt till människohandel. Offrets eventuella samtycke till utnyttjandet har ingen straffrättslig betydelse. För att ett samtycke skall vara straffrättsligt bindande krävs det att samtycket skett vid tidpunkten då gärningen skedde. Ett samtycke i efterhand är alltså rättsligt irrelevant.^{17 18}

För att det skall räknas som människohandel krävs det att tre rekvisit är uppfyllda. Dessa rekvisit är, att det sker en handelsåtgärd, det används otillbörliga medel och att det finns ett syfte bakom handelsåtgärden och de otillbörliga medlen.

2.2.1.1 Handelsåtgärd

Handelsåtgärden innebär att gärningsmannen rekryterar, transporterar, överför, inhyser eller tar emot en person. Dessa olika handelsåtgärder är i likhet med Palermoprotokollet placerade i kronologisk ordning över hur gärningsmannen hanterar offret. Det omfattar åtgärder som händer i ursprungsländerna, transitländerna och destinationsländerna. Det krävs alltså en kedja av handlingar där offret förflyttas genom de olika handlingarna.¹⁹

2.2.1.2 Otillbörliga medel

De otillbörliga medel som nämns i paragrafen är olaga tvång, vilseledande, utnyttjande av någons utsatta belägenhet eller annat sådant otillbörligt medel. Dessa otillbörliga medel skall ha använts under handelsåtgärden för att det skall kunna ge straffansvar. De olika förhållandena syftar till att behärska offrets fria vilja. Olaga tvång är hämtat från 4:4 § BrB och har innebörden att den som genom misshandel eller genom hot om brottslig gärning tvingar någon annan att göra, tåla eller underlåta att göra något är utsatt

¹⁶ SFS 2010:371.

¹⁷ Prop 2003/04:111 s. 68.

¹⁸ SOU 2008:41 s. 66 ff.

¹⁹ A.a. s. 65.

för tvång. Vilsledande i sin tur är hämtad från 9:1 § BrB och handlar om när någon utnyttjar en annans utsatta belägenheter. Det kan vara t.ex. om offret befinner sig i en skuld, tjänsteförhållande eller anställningsförhållande till gärningsmannen och gärningsmannen utnyttjar situationen, men det kan även vara när offret har ett drogberoende och det utnyttjas av gärningsmannen. Även när offret lever under svåra ekonomiska förhållande, i flyktningskap eller lider av förståndshandikapp eller sjukdom räknas in. Genom att ta med ”*eller med annat sådant otillbörligt medel*” öppnar lagstiftaren upp möjligheten att andra medel som inte är uppräknade kan räknas som otillbörliga medel. I dessa fall krävs det dock att gärningsmannen har utnyttjat offrets utsatta situation och att offret inte har någon annan möjlighet än att underkasta sig gärningsmannen vilja. Det krävs att det finns ett samband mellan handelsåtgärderna och de otillbörliga medlen för att det skall kunna dömas till människohandel.²⁰

I andra stycket finns en särskild reglering om när offret inte fyllt 18 år. Om offret inte fyllt 18 år behöver inte otillbörliga medel ha använts för att gärningsmannen skall ha begått människohandelsbrottet men det krävs ändå någon form av påverkan från gärningsmannen.

2.2.1.3 Syfte

För att det skall räknas som människohandel krävs utöver handelsåtgärderna och otillbörliga medel att det funnits ett syfte med utnyttjandet. De syften som räknas upp i paragrafen har sedan länge räknats in i mänskliga rättigheter. Utnyttjandet sker ofta i vinstsyfte. Syftet med utnyttjandet kan delas upp i fyra olika grupper. Den första berör utnyttjande av sexuellt syfte och berör brott i kap 6 BrB. Det andra syftet är att offret utnyttjas i krigstjänst eller tvångsarbete. Tvångsarbete kan innebära förlust av handlingsfrihet som är antingen total eller partiell. Offret måste vara förhindrad att fritt bestämma över sitt handlande. Det tredje är att utnyttja offret för att avlägsna organ och det sista är att utnyttja offrets utsatta nödläge. Nödläge kräver att offret befinner sig i svår belägenhet som inte är tillfällig eller övergående. Exempel på nödläge är livegenskap, tvångsäktenskap, när kvinnor överläts till någon annan, där kvinnor ärvs vid sin makes död eller om någon under 18 år ges till någon för att tvingas arbeta. Ibland kan syftena vara kombinerade, t.ex. sexuellt utnyttjande och slavarbete. Som subjektivt rekvisit krävs uppsåt, men det subjektiva rekvisitet sträcker sig längre än det objektiva och det innebär att fullbordande av brottet infaller innan något utnyttjande har skett.^{21 22 23}

2.2.1.4 Borttagandet av kontrollrekvisitet

Innan den nuvarande lydelsen fanns det ett kontrollrekvisit i paragrafen som innebar att gärningsmannen behövde ta kontroll över offret för att det skulle

²⁰ SOU 2008:41 s. 65 f.

²¹ A.a. s. 67 f.

²² Ds 2003:45 s. 150 f.

²³ Prop. 2003/04:111 s. 26.

räknas som människohandel. Kontrollrekvisitet innebar att offret stod under ett sådant inflytande från gärningsmannen att han/hon var i påtagligt underläge. Kontrollen skulle vara i följd av handelsåtgärderna och de otillbörliga medlen som nämnts ovan. Detta rekvisit togs bort 2011 för att underlätta beviskraven.²⁴ Det har förts en del kritik till borttagandet av kontrollrekvisitet. Åklagarmyndigheten har i RättsPM 2007:2 påpekat att problemet inte ligger i kontrollrekvisitet utan i svårigheten kring otillbörliga medel.²⁵ I RättsPM 2007:2 tar åklagarmyndigheten upp att rekvisitet ”*något annat sådant otillbörligt medel*” är svårt att bevisa och lägger en stor bevisbörda på åklagaren. Det måste verkligen bevisas att målsägande befann sig i en särskild utsatt situation och sedan skall åklagaren dessutom bevisa att målsägande ”*inte hade något annat verkligt eller godtagbart alternativ än att underkasta sig gärningsmannens vilja*”. Dessa rekvisit är svåra för åklagaren att bevisa för det grundar sig på målsägarens utsaga. Målsägande i dessa fall är ofta utsatta och väldigt traumatiserade av händelsen att det är svårt att på ett rättfärdigt sätt framföra vad som hänt, vilket i sin tur gör det svårt att värdera målsägandes utsaga. Stockholmssyndromet kan även bli aktuellt i dessa fall därför är det av stor vikt att åklagarna använder sig av en sakkunnig som förklarar målsägandes beteende. De problemen som åklagarmyndigheten påpekar med rekvisitet otillbörliga medel är att det är svårt att bevisa ett hypotetiskt resonemang kring verklig eller godtagbar handlingsalternativ. Det andra problemet är att domstolarna har tolkat rekvisitet väldigt strängt. De ställer sig även frågan om otillbörliga medel och kontrollrekvisitet inte utgör samma åtgärder och undrar vad skillnaden mellan dem är.²⁶ Målet för utredningen 2008 var att få människohandelsparagrafen tydligare och mer ändamålsenlig. Det togs då upp en annan möjlighet än att ta bort kontrollrekvisitet och det var att komplettera otillbörliga medel med t.ex. ”missbruk av någons ungdom eller skyddslöshet” eller ”missbruk av någons beroende ställning”.²⁷ Flera remisser ansåg dock inte detta var nödvändigt då det inte uppställs sådana krav vid en person som är under 18 år.²⁸ I detta sammanhang ställer sig Helen Örnemark Hansson frågan ”*Borde man ha övervägt att införa en speciell bestämmelse för handel med kvinnor i sexuellt syfte eller borde en mer generell straffbestämmelse konstrueras?*”. Hon föreslår en förenkling av människohandelsparagrafen med ockerbestämmelsen som förebild istället för den ändringen som gjordes genom borttagandet av kontrollrekvisitet.²⁹

²⁴ Prop. 2009/10:152 s. 1.

²⁵ RättsPM 2007:2, *Människohandel (för sexuellt ändamål)*, s. 42.

²⁶ A.a. s. 37 ff.

²⁷ SOU 2008:41 s. 98 f.

²⁸ Prop 2009/10 s. 14.

²⁹ Örnemark-Hansen, H., *Bärplockerskor med mera sökes – reflektion över ny svensk lagstiftning om människohandel*, Liber amicorum et amicorum Karin Cornils.

2.2.2 Barnets bästa

I 6 kap. 1 § FB slås barnets grundläggande rättigheter fast och de lyder enligt följande:

*Barn har rätt till omvårdnad, trygghet och en god fostran. Barn skall behandlas med aktning för sin person och egenart och får inte utsättas för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling.*³⁰

Det är inte bara barnets materiella behov som behöver bli tillfredställda utan även barnets psykiska behov. Barnet har rätt till trygghet genom att leva i ett stabilt förhållande och att barnet har någon de kan lita på. I termen god fostran räknas in att barnet skall känna sig behövd och kunna utveckla sina kunskaper, men även pröva sina förmågor. Barnet skall även lära sig sätta gränser och ta ansvar för sitt handlande. Det skall visas respekt för barnets individuella egenskaper och särdrag samt att barnet har rätt till privatliv och skydd mot insyn.³¹

I 6 kap. 2 § FB står det att det är föräldrarna, om rätten inte har beslutat om vårdnaden till en eller någon annan vårdnadshavare, som ska se till att barnets behov enligt 1 § blir tillgodosedda. I 2 § står även att vårdnadshavarna skall se till att barnet får den tillsyn som behövs och utveckling men även andra omständigheter som är nödvändiga skall vårdnadshavarna svara för. Vårdnadshavarna skall också bevaka så barnet får en tillfredställande försörjning och utbildning. Vid avgörande om barnets vårdnad, boende och umgänge skall barnets bästa vara avgörande. Det skall fästas särskilt vikt vid risken för att barnet eller någon annan i familjen utsätts för övergrepp eller att barnet olovligen förs bort, hålls kvar eller annars far illa. Barnets behov av en nära och god kontakt med båda föräldrarna skall också vägas in i avgörandet, vilket stadgas i 6 kap. 2a § FB.

Om vårdnadshavarna inte uppfyller de krav som ställs skall 6 kap. 7 § FB tillämpas:

Om en förälder vid utövandet av vårdnaden om ett barn gör sig skyldig till missbruk eller försummelse eller i övrigt brister i omsorgen om barnet på ett sätt som medför bestående fara för barnets hälsa eller utveckling, skall rätten besluta om ändring i vårdnaden.

Står barnet under båda föräldrarnas vårdnad och gäller vad som sägs i första stycket en av dem, skall rätten anförtro vårdnaden åt den andra föräldern ensam. Brister också den föräldern i omsorgen om barnet på det sätt som sägs i första stycket, skall rätten flytta över vårdnaden till en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare.

³⁰ SFS 1983:47.

³¹ Saldeen, Å., *Barn- och föräldrarätt*, s. 146 f.

Står barnet under endast en förälders vårdnad, skall rätten i fall som avses i första stycket flytta över vårdnaden till den andra föräldern eller, om det är lämpligare, till en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare.

Frågor om ändring i vårdnaden enligt denna paragraf prövas på talan av socialnämnden eller, utan särskilt yrkande, i mål om äktenskapsskillnad mellan föräldrarna eller i andra mål enligt 5 §.³²

Socialtjänsten skall enligt 1 kap. 1 § SoL främja människors ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och främja människors aktiva deltagande i samhällslivet. När det gäller barn skall socialtjänsten ta hänsyn till barnets bästa, 1 kap. 2 § SoL. Enligt 5 kap. 1 § SoL skall socialnämnden:

- verka för att barn och ungdom växer upp under trygga och goda förhållanden,*
- i nära samarbete med hemmen främja en allsidig personlighetsutveckling och en gynnsam fysisk och social utveckling hos barn och ungdom,*
- med särskild uppmärksamhet följa utvecklingen hos barn och ungdom som har visat tecken till en ogynnsam utveckling,*
- aktivt arbeta för att förebygga och motverka missbruk bland barn och ungdom av alkoholhaltiga drycker, andra berusningsmedel eller beroendeframkallande medel samt dopningsmedel,*
- i nära samarbete med hemmen sörja för att barn och ungdom som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det skydd och stöd som de behöver och, om hänsynen till den unges bästa motiverar det, vård och fostran utanför det egna hemmet,*
- i sin omsorg om barn och ungdom tillgodose det särskilda behov av stöd och hjälp som kan finnas sedan ett mål eller ärende om vårdnad, boende, umgänge eller adoption har avgjorts,*
- i sin omsorg om barn och ungdom tillgodose det särskilda behov av stöd och hjälp som kan finnas sedan vård och fostran utanför det egna hemmet upphört³³*

De insatser som erbjuds i SoL kräver samtycke, om samtycke inte finns och situationer som finns i 2-3 §§ LVU är aktuella, kan tvångsvård bli aktuellt enligt 1 § LVU. De situationer som räknas upp i 2-3 §§ LVU är, fysisk eller psykisk misshandel, tillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen, något annat förhållande i hemmet som är en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas. Det kan även vara om barnet riskerar skada för sin hälsa eller utveckling genom missbruk, brottslig verksamhet eller socialt nedbrytande beteende.

³² SFS 1998:319.

³³ SFS 2007:1315.

2.2.3 Ocker

Vid fall då någon tvingas att tigga kan ocker som brottsform stället för människohandel bli aktuell. Ocker finns i 9 kap. 5 § BrB och lyder enligt följande:

Den som vid avtal eller någon annan rättshandling begagnar sig av någons trångmål, oförstånd, lättsinne eller beroende ställning till att bereda sig förmån, som står i uppenbart missförhållande till vederlaget eller för vilken vederlag inte skall utgå, döms för ocker till böter eller fängelse i högst två år.

För ocker döms också den som vid kreditgivning i näringsverksamhet eller i annan verksamhet, som bedrivs vanemässigt eller annars i större omfattning, bereder sig ränta eller annan ekonomisk förmån, som står i uppenbart missförhållande till motprestationen.

Är brottet grovt, döms till fängelse, lägst sex månader och högst fyra år.³⁴

Som framgår i lagtexten ovan krävs det att offret är i trångmål, oförstånd, lättsinne eller beroendeställning för att bestämmelsen skall vara aktuell. Det är inte ovanligt i dessa fall att offret själv tar initiativet. Ockerbrottet kan delas upp i två varianter och den första finns i första stycket i paragrafen vilket är när någon utnyttjar någon annan persons underläge. Den andra varianten finns i andra stycket och behandlar utnyttjande vid kreditgivande.³⁵ Vid trångmål är det framför allt ekonomiskt trångmål som räknas in men nödställdhet kan också bli aktuellt. Det krävs även att det är individuellt och verkligt. Under oförstånd är det bristande omdömesförmåga som räknas in och under lättsinne, ekonomiskt lättsinne. Beroendeställning kan vara anställningsavtal, familjeförhållande, psykologiskt maktförhållande eller vårdare och den personen som vårdaren vårdar. Gärningsmannen skall skaffa sig vinning av rättshandlingen för att det skall vara ocker.³⁶

2.2.4 Sakhäleri

När någon tar befattning med något som fånhänt någon annan genom brott t.ex. stöld kan sakhäleri bli aktuellt istället för människohandel. Det finns tre former av häleri, sakhäleri, vinningshäleri och fordringshäleri. I denna uppsats skall vi fokusera på sakhäleri då detta kan bli aktuellt vid människohandel. Sakhäleri finner vi i 9 kap. 6 § 1 st BrB och innebär att gärningsmannen tar befattning med något som frånhänt någon annan genom brott. Det kan vara genom köp, att gärningsmannen tillgodoser sig saken eller försvarar dess återställande. Det krävs att objektet är individuellt och att det finns ett förbrott till objektet. Förbrottet måste vara ett brott men

³⁴ SFS 1986:123.

³⁵ Prop 1985/86:65 s. 34 f.

³⁶ Jareborg N., *Brotten*, s. 249 ff.

förövaren till förbrottet behöver inte vara straffad. Det kan finnas många anledningar till varför förövaren till förbrottet inte är straffad t.ex. som att personen är under femton år, psykisk sjuk eller brottet har blivit preskriberats. Det krävs att objektet är individualiserat.³⁷

2.3 Praxis

2.3.1 Tiggeri

2.3.1.1 Pavlo³⁸

Pavlo blev erbjuden jobb i Moskva 2006 av en person vid namn Rado. Rado sa att han ville anställa honom för om han hade en funktionshindrad person anställd, skulle det innebära minskad skatt för honom i företaget. Pavlo själv kom från Ukraina och levde på en väldigt liten pension när han blev uppsökt av Rado. Inte förrän Rado hämtat honom och de var på väg till Moskva fick Pavlo veta att han skall tigga istället för att arbeta. Rado försäkrade honom om att han skulle få samma lön och att han gärna fick stiga av bilen ifall han inte vill följa med och tigga. Pavlo som befann sig långt hemifrån, utan några pengar och utan pass vilket Rado tog i början av resan, fann ingen annan utväg än att följa med Rado. I Moskva träffade Pavlo, Mirage och Irina. Pavlo har inga armar och behöver därför proteser för att klara sig. Dessa påstod Mirage och Irina försvann medan Pavlo hävdar att de hade gjort av med dem. Utan sina proteser är Pavlo i behov av ständig hjälp för att kunna utföra sina dagliga rutiner. Mirage och Rado anlitar då en medarbetare som skulle hjälpa Pavlo samtidigt som hon skulle kontrollera honom. Först var det sagt att Pavlo skulle tigga i tre månader men sen lurade de honom att tacka ja till ytterligare sex månader. De berusade Pavlo och lurade honom igen till att tacka ja till ytterligare några månader och så fortsatte det. Han försökte rymma två gånger under tiden i Moskva men varje gång fick de tag i honom och slog honom hårt. De beslutade sig för att åka till Rumänien för att ordna ID-kort till Pavlo så de kunde ta sig till Sverige för att fortsätta sin verksamhet här. I Sverige tvingades Pavlo att följa med till Tallin och tigga. Under en resa till Uppsala lyckades han rymma och tog sig till en polisstation och sökte hjälp.

Tingrätten har med beaktande av hans handikapp och svåra ekonomiska situation i Ukraina ansett att Pavlo befann sig i en utsatt belägenhet. Det ansågs även bevisat att Rado hade rekryterat och transporterat Pavlo i samråd med Mirage och Irina. Det framgick även att Irina och Mirage har tagit emot och inhyst Pavlo. Pavlo hade varit utan sina egna proteser, de hade tagit hans pass, han hade blivit bevakad under hans tiggande och personen som bevakade honom hade varit i kontakt med Mirage eller Irina regelbundet. Genom detta ansåg Tingsrätten att Mirage och Irina hade genom otillbörliga medel tagit kontroll över Pavlo. Syftet hade varit att tigga och Irina och Mirage hade tillägnat sig pengarna som Pavlo tiggat ihop.

³⁷ A.a. s. 133 ff.

³⁸ Svea Hovrätt, målnummer B 1479-09.

Detta gemensamt menade Tingsrätten var en form av slavarbete. Tingsrättens sammanfattning var följande:

Sammanfattningsvis har Mirage och Irina under tiden omkring den 28 oktober 2006 och med den 5 augusti 2008 tillsammans och i samförstånd med annan med användande av olaga tvång, vilseledande och utnyttjande av Pavlo utsatta belägenhet låtit rekrytera, transporterat, inhyst och tagit emot honom och därigenom tagit kontrollen över honom. Syftet har varit att han skulle utnyttjas i tvångsarbete genom att han skulle tigga medan Mirage och Irina skulle tillägna sig hans inkomster. Allt i enlighet med vad som har funnits styrkt ovan. Mirage och Irina ska dömas för människohandel.

Hovrätten konstaterade precis som Tingsrätten att Pavlo varit i en utsatt situation p.g.a. sitt handikapp och sin ekonomiska situation i Ukraina. I enlighet med Tingsrätten ansåg Hovrätten att Irina och Mirage hade utnyttjat Pavlo och därigenom gjort sig skyldiga till människohandel.

2.3.1.2 George³⁹

George är från Rumänien och har en utvecklingsstörning som gör att han inte kan närvara vid domstolen. Det spelas istället upp ett förhör med honom. Det har via läkarintyg och psykologiuTLåtande kommit fram att George är oförmögen att ljuga och det som sägs av honom inte kan vara lögner då han inte är kapabel till att hitta på berättelser själv. George har även förlorat sin ena arm när ett tåg körde över den. Bujor och Adriana väljer att ta hand om George och låter honom bo hos dem. Han skall där ”producera” pengar som han själv kallar det, men som egentligen innebär att tigga pengar. George hjälper även till med hushållsarbete och att passa Bujor och Adrianas son. Bujor och Adriana ordnar även pass till George som de själva behåller. De åker senare till Österrike för att tigga och därefter till Danmark av samma anledning. De beslutar sig senare för att ta sig till Sverige där de även här har tänkt tigga. Bujor och Adriana sover i bilen medan George sover utomhus på gräset.

Tingsrätten ansåg att åklagaren hade lyckats bevisa att Adriana och Bujor hade tagit kontroll över den utsatte och tämligen hjälplöse George. Då det var bevisat att Adriana och Bujor tidigare hade tagit hand om personer endast i syfte att få dem att tigga pengar åt dem, ansågs det att syftet med att ta hand om George redan från början hade varit i syfte att tigga. Tingsrätten sa även:

Han synes i och för sig nöjd med sin situation, men det framstår dock för tingsrätten som uppenbart att han utnyttjats och att detta varit syftet med att ta med honom. Han har instruerats av Bujor och Adriana och arbetat åtminstone delvis under tvång. Det är uppenbart att han med normalt synsätt behandlats mycket illa av Adriana och Bujor

³⁹ Svea Hovrätt, målnummer B 6263-10.

Tingsrätten dömde Adriana och Bujor skyldiga till människohandel.

Hovrätten börjar med att konstatera att George utan tvekan befunnit sig i en utsatt situation p.g.a. sitt fysiska och psykiska handikapp samt att han saknar bostad, försörjning och familj. Genom George utsaga har Adriana och Bujor haft som syfte redan från början att förmå George att tiggas åt dem. De har även rekryterat honom, transporterat honom och inhyst honom. Hovrätten menar på att redan när Adriana och Bujor tagit hem George till sig fått kontroll över honom. Hans handikapp gör att dem lätt kan påverka och underkupa honom. De har även tagit honom till länder där han inte kunnat språket eller haft ekonomisk möjlighet att ta sig därifrån. Detta har inneburit att Adriana och Bujor har haft kontroll över George. Hovrätten ansåg att utnyttjandesyftet varit där redan när de skaffade pass till George för att ta med honom utomlands för de hade ont om pengar. De dömdes gemensamt och i samförstånd till människohandel.

Hovrätten ansåg dessutom att detta var grov människohandel då de lockat honom genom att kalla honom sin son och lovat att ordna en hustru till honom. De hade även gett honom alkohol i syfte att vara modigare i sitt tiggande. Dessa omständigheter och det faktum att Adriana och Bujor satt i system att utnyttja utsatta personer, gör att Hovrätten ansåg att det var av grov hänsynslöshet.

Viktigt att notera även i detta fall är att kontrollrekvisit som nämns ovan är det rekvisit som togs bort 1 juli 2010.

2.3.1.3 Zina⁴⁰

Rättsfallet handlar om Zina från Rumänien som vid 13 års ålder blir bortgift och familjen får ett ”brudpris” på ca 70 000kr. Zina skiljer sig när hon är 14 år och familjen tvingas då betala tillbaka de 70 000kr som de redan förbrukat. Familjen lever i misär och lever på de pengar de lyckas tiggas ihop. Zina tar sig tillsammans med sin familj till Sverige för att tiggas. Zina säger själv att det var hennes ide att de skulle åka till Sverige för att tiggas. Hon utför nästan alla sysslor hemma och familjen äter rester från McDonalds som hon lyckats samla ihop. Tingsrätten resonerade enligt följande:

Av vad som framkommit i målet framgår att hela den utfattiga familjen levde i stort armod och att den för dem självklara försörjningen utgjordes av tiggeri. Zina var för övrigt den som tog initiativet till septemberresan till Sverige. Vidare har ett vittne, en spanande polis, fått intrycket att Zina var "aktiv, självständig och driftig". Av det videospelade förhöret med Zina har tingsrätten också fått intrycket att hon är mycket kavat. För Zina liksom för hennes föräldrar har det uppenbart varit självklart att hon skulle bidra till familjens försörjning på sedvanligt sätt.

⁴⁰ Svea Hovrätt, målnummer B 9636-10.

Zina har delat sina föräldrars miserabla villkor, hon har varken haft det bättre eller sämre än de. Något hot eller tvång tycks inte ha förekommit. Frågan är då om den omständigheten att hon är endast 15 år och även i Sverige levit i armod kan föranleda att föräldrarna kan fallas till ansvar för människohandel. Enligt tingsrättens mening har det inte framgått att Zina blivit utnyttjad/exploaterad. Zinas ålder föranleder ingen annan bedömning. Åtalet kan således inte bifallas

Hovrätten fastställde Tingsrättens dom.

Här ansåg domstolarna att Zina levde under sådan misär att det inte går att fastställa att hon blivit utnyttjad. Även ifall hon räknas som barn och det då inte behöver visas på att det använts otillbörliga medel, kan domstolarna inte döma föräldrarna till människohandel. Lise Tamm ifrågasätter starkt denna dom och menar på att detta inte skulle varit acceptabelt om det varit frågan om ett svenskt barn. Inte heller är det acceptabelt menar Lise Tamm att bara för man kommer från en etnisk grupp, där det anses normalt att titta, att anse att detta är acceptabelt.⁴¹

2.3.2 Stölder

2.3.2.1 RH 2010:34

V. A och E. C har lockat två 16-åringa pojkar från Rumänien att följa med dem till Sverige för att jobba. V. A och E. C har även lurat pojkarnas föräldrar och fått dem att skriva på en fullmakt för pojkarna. Fullmaktens adress var dock felaktig vilket föräldrarna inte visste om. Den ena pojken hade varken pengar eller ombyte med sig när de påbörjade resan och den andra pojken har bara 100 EUR med sig när de påbörjade resan. Väl i Sverige tvingas pojkarna att stjäla till V. A och E. C för att de senare ska kunna sälja de varor pojkarna stulit.

Tingsrätten ansåg att fullmakten till viss del är en kontroll över pojkarna men den är inte tillräcklig för det rekvisitet i 4:1a § BrB. Pojkarna hade lämnat olika utsagor medan gärningsmannen hade lämnat en lång och utförlig utsaga. V. A hade slagit en av pojkarna en gång men det hade inte varit så hårt. Åklagaren hade heller inte lyckats styrka att V. A och E. C:s syfte hade varit att utnyttja pojkarna i stölder. Tingsrätten ogillade åtalet om människohandel och dömde V. A till ringa misshandel och stöld.

Hovrätten ansåg dock att genom fullmakten och att de lämnade pojkarnas hemby hade V. A och E. C tagit kontroll över dem. Omständigheterna innan de kom till Sverige gör inte att det går att fastställa att det var tänkt från början att pojkarna skulle stjäla. Det kan därför inte anses finnas något syfte redan från början att pojkarna skulle stjäla. När de väl är i Sverige har V. A och E. C full kontroll på pojkarna och har då utnyttjat det genom att förmå pojkarna att stjäla. Genom att åka runt i Sverige och delta i olika

⁴¹ UR samtiden – Brott utan gränser, Trafficking – gränslös exploatering.

tillgreppsbrott har de utnyttjat pojkarnas nödläge. V. A och E. C döms till människohandel. Då pojkarna inte varit utsatta för något direkt tvång, varit hotade, blivit slagna eller blivit berövade friheten ansågs människohandelsbrottet vara mindre grovt.

2.3.2.2 Barnflickor från Polen⁴²

Maria som har fem barn, har via internet anlitat barnflickor för att passa dessa barn samt utföra hushållsarbete. Fem stycken av dessa barnflickor har sedan anmält Maria för människohandel. De påstår att den lön som avtalats aldrig har betalats ut, de har fått jobba långa pass uppemot 14 timmar, lurat dem till snatteri samt skrivit mobilabonnemang i deras namn. För att kunna skriva dem på abonnemang har hon även ordnat personnummer till dem i Sverige, vilket inte alla tjejer har vetat om. Flickorna har även sagt att de blivit utsatta för olika former av hot från Maria.

Tingsrätten ansåg att Maria uppfyllde handelsrekvisitet vid två av flickorna, då hon hade rekryterat dem till Sverige, betalat biljetterna, hämtat dem när de kommit till Sverige och inhyst dem i sitt hem. Maria hade även haft som syfte vid rekryteringen att barnflickorna skulle delta i snatteri. Detta har skett under flickornas nödläge. Genom att Maria hade lovat dem ersättning, som de inte fick, hade hon även vilselett dem. P.g.a. deras ekonomiska situation hemma hade ersättningen varit en förutsättning för att komma till Sverige och arbeta. När det kom till frågan om kontroll, tar Tingsrätten i beaktande att flickorna kom från fattiga förhållanden, de hade inte varit utomlands tidigare, kunde inte språket, och var väldigt unga. De hade inte heller haft någon returbiljett då de trodde att de skulle få lön. Flickorna hade även hävdat att Maria på olika sätt hade hotat dem, vilket i samband med de andra omständigheterna gjorde att Tingsrätten ansåg att Maria hade tagit kontroll över flickorna. Tingsrätten påstod dock att det inte hade varit i syfte att utnyttja flickorna i tvångsarbete. Sammanfattningsvis skrev Tingsrätten:

I den utsträckning som har konstaterats ovan är därför förutsättningarna för människohandelsbrott uppfyllda endast enligt följande. Maria Drejerskog har under i gärningspåståendet angiven period med vilseledande vidtagit sk handelsåtgärder med Katarzyna L, Kamila W, Ewelina och Katarzyna S samt därigenom tagit kontroll över dem i syfte att de skulle utnyttjas i situationer som inneburit nödläge för dem, dvs med egendomsbrottslighet åt Maria och genom att stå för mobilabonnemang och inköp, vilket inneburit "gratis" telefonerande och varor för Maria och hennes familj. Åtalet för människohandel ska därmed bifallas.

Hovrätten o andra sidan ansåg inte att Maria uppfyllde kraven för handelsåtgärder enbart genom att hon hade försett flickorna med biljetter till Sverige. Däremot ansåg Hovrätten att Maria hade vilselett dem vid rekryteringen och inhysningen. Hovrätten menade att åklagaren inte heller hade lyckats visa på att det skett något olaga tvång samt någon kontroll över

⁴² Svea Hovrätt, målnummer B 5971-10.

flickorna. Hovrätten ansåg därför att åtalet skulle ogillas beträffande människohandel och dömde istället till bedrägeri.

2.4 Offren

Offren kommer oftast från länder som inte har en stabil ekonomi eller liknande faktorer som gör dem till utsatta personer. Det finns också de som p.g.a. sin dåliga bakgrund hamnar i människohandel. Offren behöver dock inte omfattas av den typiska bakgrundstereotypen utan de kan också vara andra orsaker såsom brist på utbildning, flyr från personliga förhållanden, en kränkande familj eller är arbetslös och saknar framtid i det landet de befinner sig i. Det som är gemensamt för offren utsatta för människohandel är att de har ofta fått ett löfte om t.ex. sysselsättning, goda arbetsförhållanden och en lön som inte finns. De flesta offer för människohandel är kvinnor och barn, men män är nu lika utnyttjade i området arbetskraftsexploatering. De mest utsatta är barn eftersom det kräver betydligt mindre ansträngning vid rekryteringsprocessen. Detta är speciellt fallen där föräldrarna själva är delaktiga med människosmugglarna. Offren som kommer till Sverige kommer ofta från länder där det är stor arbetslöshet, saknar socialt skydd och det finns en utbredd fattigdom vilket gör det omöjligt att tacka nej till erbjudande om jobb. Många av dem lever i etniska minoritetsgrupper vilket kan vara en faktor till varför de inte får jobb i sitt hemland.^{43 44}

Vid rekrytering av barn är det vanligt att människohandlarna utnyttjar föräldrarnas utsatta situation och erbjuder pengar för att hyra eller köpa barnen. Föräldrarna är oftast i en sådan situation att de inte kan neka summan av pengar som erbjuds. Vissa människohandlar erbjuder samtidigt en bättre framtid för barnen vilket kan vara en bidragande faktor till varför föräldrarna går med på det. Det finns även människohandlare som köper barn från barnhem där de lovar barnen en trygg framtid. När det gäller tonårsflickor är det vanligt att det är pojkvänner som lurar dem till ett annat land för att gifta sig och sen för in dem i människohandel. Det finns även uppgifter om släktingar, grannar och vänner som för in ungdomar i människohandel. En bidragande faktor till varför barnen följer med är att de tror att de fått ett erbjudande om arbete så de kan bidra till familjens försörjning.⁴⁵

Europol gör en uppräknig av ”push factors” och ”pull factors” vilket visar vilka faktorer som talar för och emot. ”Push factors” kan vara: hög arbetslöshet; arbetsmarknaden inte är öppen för kvinnor och den är könsdiskriminerande, bristande möjligheter att förbättra livskvaliteten, sexuell eller etnisk diskriminering, fattigdom, flykt från förföljelse, våld

⁴³ Europol, *Knowledge product - Trafficking in Human Beings in the European Union*, s. 4 f.

⁴⁴ SOU 2008:41, s. 41ff.

⁴⁵ Ds 2008:7, s. 72 f.

eller övergrepp, flykt från kränkningar av mänskliga rättigheter, kollaps av den sociala infrastrukturen, andra miljöförhållanden, inklusive konflikter och krig. ”Pull factors” kan istället vara: bättre standard och livskvalitet, bättre tillgång till högre utbildning, mindre diskriminering eller övergrepp, efterlevnad av minimistandarder och enskilda rättigheter, bättre sysselsättningsmöjligheter, efterfrågan på billig arbetskraft, efterfrågan på kommersiella sexuella tjänster, högre löner och bättre arbetsvillkor, efterfrågan på arbetskraft inom sexindustrin och högre inkomster, etablerade invandrargrupper.⁴⁶

De länder som Europol tror är viktiga ursprungsstater är Bulgarien och Rumänien, men även Ukraina, Moldavien och Vitryssland tror man är viktiga ursprungsstater. Det finns viss indikation att de rika länderna utnyttjar de fattiga länderna i Europa. En ojämn inkomstfördelning gör att tidigare länder som varit ursprungsländer nu även har blivit destinationsländer.⁴⁷

Då det är många faktorer som spelar in om varför vissa personer blir offer för människohandel och det kan vara en av anledningarna till varför offren för människohandel inte alltid agerar så som vi förväntar oss. Att offren inte agerar som vi förväntat oss gör att det är viktigt att offren får psykologisk hjälp i ett tidigt stadium och att den psykologen senare kan vittna som sakkunnig i domstolen om hur personen agerar som den gör och varför.⁴⁸

⁴⁶ Europol, *Knowledge product - Trafficking in Human Beings in the European Union*, s. 4

⁴⁷ Ds 2008:7, s. 64.

⁴⁸ RättsPM 2008:11, *Människohandel och koppleri*, s. 45.

3 Störningsmomenten

3.1 Polisen

3.1.1 Interpol

Interpol anser att människohandel är en multi-miljard-dollar form av internationell organiserad brottslighet som utgör vår tids slaveri. Det finns tre olika typer av människohandel enligt Interpol, människohandel för tvångsarbete, människohandel för sexuella ändamål och handel med organ. Då människohandel berör nationella som internationella regler som ofta är komplexa, behövs det gemensamma strategier för att kunna attackera människohandelsproblemet. Interpol försöker föra samman experter världen över samt sammanställa ett antal resurser som täcker allmän information, internationell lagstiftning, juridiska guider och manualer för myndigheter.⁴⁹

Människohandel är ett väldigt sofistikerat brott och behöver internationellt samarbete. På en operativ nivå, erbjuder Interpol stöd till medlemsländer med utbildning och stöd i taktiska operationer. Operation BIA i juni 2009 t.ex. deltog 300 officerare i Elfenbenskusten. Kodnamnet BIA fick det p.g.a. floden Bia som delar Ghana och Elfenbenskusten. De räddade mer än 50 barnarbetare och arresterade åtta människor i samband med illegal rekrytering av barn. Interpols expertgrupp på människohandel möts årligen för att öka medvetenheten om nya frågor, främja förebyggande program och initiativspecialiserad utbildning. Interpols Human Smuggling and Trafficking (HST) meddelande ger ett standardiserat format för rapportering av människohandelfall mellan medlemsländerna och Interpols databas. Interpol kan även erbjuda tekniska lösningar vilket gör det möjligt för brottsbekämpande organ, såsom gränsövervaknings polisen eller immigrationsmyndigheterna, att få omedelbar respons på frågor om stulna eller förlorade resehandlingar, stulna motorfordon och efterlysta brottslingar. Dessa databaser är tillgängliga för auktoriserade användare av Interpol: s I-24/7 som är ett globalt poliskommunikationssystem och är användbart för att upptäcka fall av människohandel i ett tidigt skede. Interpols meddelande-system möjliggör globalt samarbete mellan medlemsländer i spårning av brottslingar och misstänkta samt lokalisering av försvunna personer eller insamling av information. Särskilt relevant är The Green Notice. The Green Notice gör det möjligt för länder att varna andra medlemsstater om en känd barn-sexualförbrytare som reser till deras territorium eller region.⁵⁰

⁴⁹ <http://www.interpol.int/Crime-areas/Trafficking-in-human-beings/Trafficking-in-human-beings> (09-02-2011, kl. 11:21).

⁵⁰ Interpol, *Trafficking in human beings*, COM/FS/2009-12/THB-02.

3.1.2 Europol

Varje år uppdaterar Europol sin *Trafficking in Human Beings in the European Union*⁵¹ som är en informations produkt för att sprida kunskap om trafficking/människohandel. EU:s politik bygger på tvärvetenskaplig metod som inte bara begränsats till brottsbekämpande utan även innehåller ett brett spektrum av förebyggande åtgärder och stöd till offren. Europol lägger ner mycket kraft på människohandel då det är ett allvarligt brott mot mänskliga rättigheter och att det är allmänt accepterat att människohandeln resulterar i flera miljoner euro årligen till kriminella organisationer. Europol är den europeiska organisationen som hanterar kriminalunderrättelseverksamhet. Dess uppdrag är att hjälpa de brottsbekämpande myndigheterna i deras kamp mot grov och organiserad brottslighet. Människohandel är ett av Europols brottsliga områden. Europol menar att det är svårt att veta utsträckningen av människohandel då det döljer sig i andra brottsligheter som t.ex. prostitution, illegal invandring och arbetstvister. Detta gör även att rapporteringarna kanske inte alltid innehåller människohandel eller undersöks som människohandel p.g.a. de andra brotten.⁵²

Europol menar att de problem som är aktuella i dag i Europa kring människohandel är förfalskade papper vid flygen, vilket är den vanligaste transportmetoden. Tjänsterna erbjuds på internet och det är framförallt kinesiska, nigerianska, bulgariska och rumänska kriminella grupper som erbjuder dessa tjänster. Kinesiska och nigerianska kriminella grupper är skickliga i produktionen av efterbildande eller förfalskade av dokument för att underlätta handel. Handeln med barn i romska kriminella grupper är vanlig och när det gäller vuxna i bidragsfusk, men även exploateringen i arbetskraft inom jordbruk, byggsektorn, textil, sjukvård och hemtjänst.⁵³

Framtids problem tror Europol kommer vara användandet av internet som underlättar marknadsföring av offren, men även bedrägeri av olika välfärds förmåner för att de är svårt att upptäcka och de genererar mycket pengar. Ett annat problem som Europol tror kommer synas mer av är migrationsströmmar från Nordafrika och Mellanöstern p.g.a. politisk instabilitet som kan utnyttjas av kriminella organisationer. En konsekvens av de stigande oljepriserna kan göra att offren kommer att få högre skulder till gärningsmännen då det förmodligen blir offren som får betala transportkostnaden enligt Europol.⁵⁴

Europol avslutar 2011 års rapport genom att nämna att många länder har genomfört bra åtgärder för att förebygga och bekämpa människohandel. Medvetenheten kring problemet har höjts både vad det gäller brottsbekämpande myndigheter och domstolsväsendet samt tydliga

⁵¹ Europol, *Knowledge product - Trafficking in Human Beings in the European Union*.

⁵² A.a. s. 3 f.

⁵³ A.a. s. 10 f.

⁵⁴ A.a. s. 14.

handelsplaner som visar på medlemsstaternas strategier. Många medlemsländer har även med på sin dagsordning att undersöka människohandel ur arbetskraftsexploatering. Dock menar Europol att de trender och mönster som vi ser innebär att människohandel förmodligen inte kommer sjunka omedelbart och att människohandeln kommer ha en stor inverkan på EU ett tag framöver.⁵⁵

3.1.3 Svensk polis

I Sverige är människohandel ett prioriterat område och målet är att göra Sverige till en oattraktiv marknad för den organiserade brottsligheten. Strategin är att komma åt de organiserade sammanslutningarna och att förhindra nya sammanslutningar som ofta är dem som står bakom människohandelsbrottet. När det gäller att komma åt dessa grupper fokuserar polisen på att samla in all brottslighet som dessa sammanslutningar orsakar, för att på så sätt kunna strypa de pengar som kommer in i ver påksamheten. Polisen i Sverige anser att de har en relativt god erfarenhet på området p.g.a. antalet fall av människohandel på senaste tiden. Regeringen har även gett polisen 40 miljoner kronor för att jobba mot människohandel för sexuella ändamål. Målet med dessa pengar är att förstärka de operativa åtgärderna, öka kunskapen och få fram bättre metoder.⁵⁶ Den 20-22 september 2011 arrangerade polishögskolan en kurs i ämnet trafficking in human beings. Det var sju experter som höll föreläsningar och fokuset var hur polisen skulle kunna använda sig av joint investigation teams samt vilket stöd Europol kan innebära.⁵⁷

Polisen har även startat ett bättre samarbete med olika myndigheter i syfte att förebygga människohandel på arbetsmarknaden. Detta i anslutning till bärbranschen. Fokuset ligger på att försöka få bukt med tvångsarbete. Migrationsverket har t.ex. skärpt villkoren för arbetstillstånd för bärplockare vilket de hoppas skall garantera lön till arbetarna även ifall det är dålig tillgång på bär det året. Arbetsmiljöverket kommer i sin tur informera om arbets- och anställningsvillkor för arbetarna samt att arbetsmiljöverket har möjlighet att inspektera arbetsgivarna på plats.⁵⁸

På polisens hemsida finns information om var man kan vända sig om man blivit utsatt för människohandel. Hemsidan har även en definition för människohandel som gör det lättare för offret att veta om han/hon blivit utsatt för människohandel. Det finns även information om vad man har för rättigheter om man blivit drabbad av människohandel. Även en genomgång

⁵⁵ Europol, *Knowledge product - Trafficking in Human Beings in the European Union*, s. 14.

⁵⁶ <http://www.polisen.se/Skane/sv/Om-polisen/Sa-arbetar-Polisen/Olika-typer-av-brott/Manniskohandel/> (24-01-2012, kl. 17:49).

⁵⁷ <http://www.polishogskolan.se/sv/Nyheter/Polishogskolan-arrangerade-kurs-i-amnet-manniskohandel/> (24-01-2012, kl.17:51).

⁵⁸ <http://www.migrationsverket.se/info/3941.html> (24-01-2012, kl. 15:15).

av 4 kap. 1a § BrB finns tillgänglig på polisens hemsida samt exempel på situationer som räknas in i paragrafen.^{59 60}

3.1.3.1 Lägesrapport 12

Varje år lämnar Rikspolisstyrelsen en rapport över människohandelns omfattning och utbredning här i Sverige. Rapporten grundar sig på förundersökningar, domar och information som polisen fått in rörande människohandel.⁶¹ Rapporten redovisar att 2010 anmäldes 53 fall rörande människohandel för andra ändamål än sexuellt utnyttjande som i sin tur hade 31 anmälningar.⁶² Anmälningarna rör framför allt när personer förts till Sverige av kriminella sammanslutningar för att utnyttjas i tiggeri, tvångsarbete eller medverka i brottslig verksamhet. Anledningen att det ökat så kraftigt tror rikspolisstyrelsen är för att EU har prioriterat dessa brott vilket har gjort att de kriminella organisationerna har fått ändra sina verksamheter, men även att samarbetet vad gäller lagstiftning och polisarbete har gett resultat. Det har även skett utbildningsinsatser inom polisorganisationen vilket kan ha ökat kunskapen inom polisen.⁶³

Genom att svenska bolag allt mer började använda sig av utländska bemanningsföretag ökade även anmälningarna rörande detta till polisen. Anmälningarna kunde röra allt från dåliga arbetsförhållanden, svårigheter att få ut lön samt människohandel för tvångsarbete. Detta gjorde att polisen fick en del utredningssvårigheter för det var svårt att avgöra om det var människohandel, bedrägeri eller avtalsbrott. Polisen fick även anmälningar om att arbetsgivare hotade utländska arbetare med att avslöja att de jobbade illegalt i Sverige och på det sättet få dem att stanna i företagen.⁶⁴

År 2010 uppmärksammades människohandel för tiggeri och brottslig verksamhet. Offren från dessa brott var för det mesta från Rumänien, Vitryssland och Bulgarien. Detta skapade diskussioner i olika kommuner och t.ex. Sala kommun valde att förbjuda tiggeri i sin kommun.⁶⁵ Beslutet att förbjuda tiggeri var dock inte korrekt och kommunen var tvungen att ta tillbaka sitt förbud.⁶⁶ Ett stort problem vid upptäckten av dessa fall är att offren inte ser sig själva som offer p.g.a. att de är minderåriga eller har mentalt funktionshinder, men även bristande förtroende för polisen kan vara en faktor. Det är speciellt svårt när det är barn som är inblandade för i dessa situationer handlar det ofta om familjekonstellationer eller att barnen saknar en familj och att de istället skapar en relationen till gärningsmännen. Många

⁵⁹ <http://www.polisen.se/Skane/sv/Utsatt-for-brott/Olika-typer-av-brott/Manniskohandel/> (24-01-2012, kl 17:50).

⁶⁰ <http://www.polisen.se/Skane/sv/Lagar-och-regler/Om-olika-brott/Fakta-om-manniskohandel/> (24-01-2012, kl 17:51).

⁶¹ RPS rapport 2011, *Människohandel för sexuella och andra ändamål*, s. 3.

⁶² A.a. s. 5.

⁶³ A.a. s. 13.

⁶⁴ A.a. s. 13.

⁶⁵ Eurenus K., *Sala förbjuder tiggeri*, Svenska Dagbladet Nyheter 2011-04-21.

⁶⁶ <http://www.sala.se/Information/Alla-nyheter/Nyheter---startsidan/Pressmeddelande-angaende-lokala-ordningsforeskrifter-om-tiggeri/> (09-02-2012, kl. 13:31).

kringresande grupper har dragit nytta av EU:s minskning av gränskontroller och begår gärna brott som inte utreds speciellt ofta. När brotten inte blir utredda eller anmälda har polisen svårt att se de eventuella seriebrottsligheterna. Nationellt har Sverige nu gjort en satsning på seriebrottslighet för att öka möjligheterna att identifiera och bekämpa människohandel.⁶⁷

Det är känt att människohandlare ofta vänder sig till familjer i fattiga länder och frågar om de inte kan få hyra eller köpa deras barn för att utnyttja dem i tiggeri eller stöld. Anledningen att de gärna vill ha barn är för att deras låga ålder gör att de kan undgå straff och hamnar inte i brottsregistret. Barnen kan ha olika ID-handlingar, vilket gör det svårt för polisen att koppla seriebrottslighet. För att kunna resa ut och in ur länder ordnar ofta människohandlarna ett fullmaktsbrev som föräldrarna skriver under. Barnen ser sig inte som offer och knyter därför ofta känslomässiga band med handlarna vilket gör det svårt för polisen att utreda dessa brott.⁶⁸

Ett annat stort problem som rikspolisens har märkt är utländska bärplockare i Sverige. De rekryteras bl.a. från Thailand, Vietnam, Bangladesh, Kina, Ukraina och Bulgarien. Dessa personer bli lurade av rekryterare att komma till Sverige, men när de väl är här får de ingen lön. De erbjuds väldigt dåligt boende samt de har brist på mat och vatten. Det har även kommit in rapporter om att de blir hotade med våld om de inte överlämnar sina passhandlingar och andra ägodelar. Många rekryterare utnyttjar även deras utsatta situation hemma eller att de har blivit tvingade till att skuldsätta sig för att komma till Sverige.⁶⁹

3.1.3.2 JO- beslut 28-06-10

Den 28 juni 2011 lämnade Justitieombudsmannen Hans-Gunnar Axberger allvarlig kritik mot polismyndigheten i Stockholms län, som avvisat utläningar med motiveringen att dessa ägnade sig åt tiggeri och dagdriveri. Polismyndigheten i Stockholm hade avvisat bl.a. 26 rumänska medborgare den 18 februari 2010. I början av 2010 misstänkte polisen att dessa hade blivit utsatta för organiserad människohandel och började därför spana på dem. De inledde en förundersökning den 2 februari 2010 men den lades ner. Den 18 februari görs en ny insats och personerna som de spanat på innan tas in på polisstationen. 26 rumäner blir avvisade enligt 8 kap. 2 § första stycket punkt 2 utlänningslagen och det för att de har ägnat sig åt tiggeri och spelat musik på allmän plats.⁷⁰

JO ber om en redovisning av polisens bedömning av handläggningen. Polisen hade haft som syfte med spaningsinsatsen att se om det pågick människohandel eller ej. De såg att det var samma personer som

⁶⁷ RPS rapport 2011, *Människohandel för sexuella och andra ändamål*, s. 13 f.

⁶⁸ A.a. s. 16 f.

⁶⁹ A.a. s. 14 f.

⁷⁰ JO, *Allvarlig kritik mot Polismyndigheten i Stockholms län, som avvisat utläningar med motivering att dessa ägnat sig åt tiggeri och dagdriveri*, Diarienummer: 6340-2010, s 1 f.

återträffades vid Cityterminalen efter de varit ute och tiggat. Personerna i fråga var även samma personer som bodde i lägenheten som de startade en förundersökning kring den 2 februari. Personen som hyrde lägenheten hade även en bil som polisen sett användas vid transport av tiggarna. Förundersökningen var dock tvungen att läggas ner p.g.a. att det inte gick att styrka människohandel, men polisen fick fram att tiggeriet bedrevs under organiserad form. Ärendet ändrade inriktning och avsåg utlänningskontroll och ev. avvisningar. Sen hänvisade polismyndigheten till anvisningar som Rikspolisstyrelsen lämnat. Här framkom det att det fanns möjlighet att i 8 kap. 2 § första stycket punkt 2 utlänningslagen avvisa EU-medborgare som ägnat sig åt tiggeri i organiserad form. Polismyndigheten går sedan vidare och konstaterar att de som avvisats har deltagit i tiggeri genom ”föreställandet av handikapp”.⁷¹

JO går sedan igenom lagstiftningen för 8 kap. 2 § första stycket punkt 2 utlänningslagen för att kontrollera om avvisningen skett korrekt. Polismyndigheten hävdar att de inte har tänkt försörja sig på ett ärligt sätt och hänvisar till äldre förarbeten. JO menar dock på att tiggeri och dagdriveri inte är något som skall omfattas av 2 kap. 2 § första stycket punkt 2 utlänningslagen eftersom den punkten endast kan omfatta försörjningsätt som faktiskt är olagliga. Tiggeri och dagdriveri är inte straffbart i Sverige även ifall det sker i organiserade former. Avvisningen saknar lagstöd och därför skall Polismyndigheten i Stockholms län kritiseras, kritiken är dessutom av allvarligt slag. JO nämner även som övrigt att det inte skulle gå enligt EU-rätten att avvisa en person p.g.a. deras syfte att försörja sig på tiggeri.⁷²

3.1.4 Intervju med Kajsa Wahlberg

Telefonintervju med Kajsa Wahlberg den 20 mars 2012. Kajsa Wahlberg är kommissarie på Rikspolisstyrelsen och har även varit med i utredningen SOU 2008:41 Människohandel och barnäktenskap – ett förstärkt straffrättsligt skydd.

Har ni en spaningsgrupp som arbetar med människohandel? Tar den gruppen i så fall även upp spaning kring människohandel i syfte att titta och stjäla?

Det finns framförallt två gränskontrollgrupper, en i Stockholm och en i Malmö som tittar på människohandel och de tittar även på människohandel ur andra syften än sexuella. Utöver dem så finns det inga grupper.

Vilka kunskaper har polisen om människohandel? Är det bara de personerna som är i spaningsgruppen som är insatta på området?

⁷¹ JO, *Allvarlig kritik mot Polismyndigheten i Stockholms län, som avvisat utlämningar med motivering att dessa ägnat sig åt tiggeri och dagdriveri*, Diarienummer: 6340-2010, s. 2 ff.

⁷² A.a. s. 7 f.

Det finns olika utbildningar på infranätet som polisen kan ta del av. Alla polismyndigheter i Sverige har tillgång till dessa men de väljer själva hur mycket tid de vill lägga ner på dem. Vi försöker även sprida kunskap via polistidningen, infranätet, lägesrapporter, media samt andra lämpliga sätt. Kunskaperna kan dock variera i landet men i dag vet poliserna att det kan förekomma men det är svårt att komma åt. Det sker även kurser på polishögskolan när poliserna utbildar sig.

Vilka varningssignaler gör att man undersöker brott som kanske är människohandel?

Vid stöld är det om det finns flera anmälningar vilket gör att polisen kontrollerar med andra länder. Om något inte verkar rätt så ställer polisen frågor om vad dem gör här? Vilka ställen de har besökt? Svaren jämförs sedan med övervakningskameror ifall de stämmer. Finns där andra som är med dem på kamerorna? Är det alltid samma personer osv. Viktigt med andra bevis då offren oftast inte är samarbetsvilliga. Vid tiggeri är det ifall grupper träffas på en samlingspunkt t.ex. T-centralen i Stockholm. Varningssignaler är om polisen ser att de placerar ut personer med hjälp av karta och att de sedan plockar in dem igen under dagen och placerar ut dem på nya ställen. En annan sak som polisen skall reagera på är om en person som ser rik ut uppkommer vid de olika tiggarna och skänker pengar. Detta är en del av organisationen, de skänker pengar för att ge andra personer skuldskänslor. Även här vill offren inte gärna samarbeta med polisen.

Om någon har deras handlingar eller de har falska handlingar på sig är även detta varningssignaler. Polisen skall även reagera om de själva inte har några pengar.

I Lägesrapporten står det att ni ska försöka kontrollera dem genom seriebrottsligheten, hur skall ni gå till väga?

Vad är det som förekommit tidigare? Har de varit i andra delar av Sverige. Mycket viktigt att ställa rätt frågor. Vad är det egentligen de säger? Svårt att ta dem på allvar, när de säger att de blivit tvingade, men det är då polisen skall reagera. De ska då ställa följdfrågor i form av, vem har tvingat er? Var är den personen nu? Osv. Mycket viktigt att ta dessa påståenden på allvar. Ibland kan det vara svårt att kontrollera seriebrottsligheten om det är under 15 år eller om de har falska ID-handlingar. Det är därför extra viktigt att lyssna på vad de egentligen säger.

3.2 Åklagare

3.2.1 Åklagarmyndigheten

Åklagarmyndigheten har 2008 kommit med en promemoria om människohandel och koppleri. Syftet är att redogöra för relevant lagstiftning, analysera rätts- och metodfrågor, samt att på ett enhetligt sätt utveckla utredningsmetoder vid förundersökningen. Promemorian skall ses som ett verktyg vid förundersökning, beslutfattande i åtalsfrågan och i processen.⁷³ Promemorian börjar med att noggrant gå igenom de olika rekvisiten i 4 kap 1a§ BrB samt konkurrensfrågor. Sedan följer ett kapitel om koppleri samt ett speciellt kapitel om köp av sexuell handling av barn.⁷⁴ Kapitlen är väldigt detaljerade för att fånga upp alla krav som ställs för att kunna döma till människohandel. I sammanhanget går det att hänvisa till RättsPM 2007:2 som också handlar om människohandel med inriktning på sexuella ändamål. Även denna rapport tar noggrant upp rekvisiten i paragrafen som kan användas parallellt till 2008 promemoria.⁷⁵

När det gäller utredningsmetoder i människohandelsbrott nämns tidigt att det är viktigt att i ett tidigt stadium i förundersökningen försöka göra en bedömning över hur komplicerad förundersökningen kommer att bli samt vilka resurser som kommer att krävas. Hänsyn skall tas till den misstänkta om denna är häktad och till målsägandes utsatthet och risk. Åklagaren måste även tänka på att en alltför stor förundersökning kan göra det svårt att presentera fallet i en rättegång. Det kan vara godtagbart att i vissa fall avvakta med ingripande om personen i fråga är misstänkt för grövre brott, dock bara om det kan ske ett ingripande vid ett senare tillfälle. Förundersökningsledaren har även möjlighet att använda sig av hemlig teleavlyssning, teleanvändning, elektronisk kommunikation, kameraövervakning samt rumsavlyssning om brottet uppfyller kraven för dessa hemliga tvångsmedel.⁷⁶ Det finns även en möjlighet att använda sig av provokativa åtgärder i dessa undersökningar. Detta får endast användas om det inte finns mindre ingripande alternativ. Förundersökningsledaren måste göra en proportionalitets bedömning och brottet måste vara av allvarligt slag.⁷⁷

Promemorian avslutas med slutsatserna om effektiva brottsutredningar. Förundersökningsledaren ska se på vilka utredningsmetoder som är lämpligast både ur brottsbekämpande perspektiv och brottsofferperspektiv samtidigt som det skall tas hänsyn till de resurserna som finns. Detta är en relativt ny brottstyp och kräver därför stor uppmärksamhet och samarbete. Huvudinställningen hos förundersökningsledaren borde vara att lagföra fler personer i mindre omfattande processer än få personer i stora och

⁷³ RättsPM 2008:11, *Människohandel och koppleri*, s. 3.

⁷⁴ A.a. s. 6 ff.

⁷⁵ RättsPM 2007:2, *Människohandel (för sexuella ändamål)*, s. 7 ff.

⁷⁶ RättsPM 2008:11, *Människohandel och koppleri*, s. 32 ff.

⁷⁷ A.a. s. 37.

omfattande processer. Detta för att visa allmänheten att åklagarmyndigheten reagerar på dessa brott och att de inte skall ses som attraktiva i kriminella omgängen. Det är även viktigt att åklagaren i en tidigt stadie får ta del av förundersökningen för att kunna leda den i önskad riktning och att allt material som kan behövas vid en eventuell rättegång samlas in. Åklagare och polis skall upprätta en förundersökningsplan som skall uppdateras under arbetets gång för att få en bra överblick över arbetet. Ibland kan det även vara nödvändigt att använda sig av två åklagare för kvalitén, förhindra att förundersökningen drar ut på tiden och minskad sårbarhet. Det är även viktigt att tidigt se på den internationella aspekten och kontakta Eurojust ifall andra länder är inblandade.⁷⁸

Något som markeras tydligt i promemorian är att det behövs annan stark bevisning än målsägandes uppgifter. Även om målsägandes uppgifter är viktiga ur bevissynpunkt så är det inte alltid som målsägande agerar som vi förväntar oss. Det kan därför vara viktigt att ha med en sakkunnig som har undersökt offret eller kan förklara offrets agerande. En annan viktig möjlighet som åklagaren kan använda sig av är att dokumentera förhöret med videoinspelning ifall målsägande inte kan närvara vid rättegången. Förundersökningen bör även försöka hitta lämplig stödbevisning som kan stödja målsägandes uppgifter.⁷⁹

Det finns även ett kapitel om skydd och stöd för personer utsatta för människohandel samt en checklista från Västra Götalands polismyndighet för människohandel ur framförallt sexuellt utnyttjande. Denna lista kan vara användbar för att komma åt de olika områden som involverar människohandel ur framförallt sexuellt utnyttjande.⁸⁰

Enligt RättsPM 2007:2 är det framförallt otillbörliga medel som åklagaren skall lägga stor vikt vid. Det är detta rekvisit som är svårbevisat. Det är framförallt två problem med otillbörliga medel som åklagarmyndigheten räknar upp och det första är problemet med verkliga eller godtagbara handlingsalternativ som målsägande torde haft. Nästa problem är att domstolarna har valt att tolkat rekvisitet strängt och gett åklagarna höga beviskrav.⁸¹

3.2.2 Eurojust

Eurojust är skapad som en motsvarighet till Europol fast inom det juridiska samarbetet.⁸² Eurojust är ett av Unionens organ och har rättskapacitet. Eurojust består av en representant från varje medlemsland som är åklagare, domare eller polis med likande behörighet i sina länder. De flesta har dock

⁷⁸ RättsPM 2008:11, *Människohandel och koppleri*, s. 40 ff.

⁷⁹ A.a. s. 44 f.

⁸⁰ A.a. s. 46 f.

⁸¹ RättsPM, 2007:2, *Människohandel (för sexuella ändamål)*, s. 38.

⁸² Mitsilegas V., *EU criminal law*, s. 187.

haft en karriär som åklagare.⁸³ Varje medlem kan också utse en kontaktperson. Representanterna kan agera individuellt eller i kollegiet. I kollegiet har varje nationell medlem en röst. Eurojust följer Europol vad det gäller typen av brott som de skall dela information om. Eurojust och Europol skall ses som samarbetspartner i kampen mot internationella brott.⁸⁴ Eurojust kan också bistå vid utredningar som gäller endast en medlemsstat och en tredje stat. Det kräver dock att den tredje staten har ingått ett avtal om samarbete med Eurojust eller att det ligger ett väsentligt intresse att bistå. I artikel 3.1 i rådets beslut 2009/426/RIF från den 16 december 2008 om förstärkning av Eurojust och om ändring av beslut 2002/1877/RIF om inrättande av Eurojust för att stärka kampen mot grov brottslighet finns målen för Eurojust och de ser ut enligt följande:

Vid sådana utredningar och åtal som berör två eller flera medlemsstater och som rör brottsliga beteenden enligt artikel 4 i samband med grov brottslighet, särskilt om den är organiserad, ska målen för Eurojust vara att

a) främja och förbättra samordningen mellan medlemsstaternas behöriga myndigheter av utredningar och åtal i medlemsstaterna, med beaktande av varje begäran från en medlemsstats behöriga myndighet och all information från varje behörigt organ enligt de bestämmelser som fastställts inom ramen för fördragen,

b) förbättra samarbetet mellan medlemsstaternas behöriga myndigheter, särskilt genom att underlätta genomförandet av begäranden och beslut om rättsligt samarbete, inbegripet när det gäller instrument som ger verkan åt principen om ömsesidigt erkännande,

c) på annat sätt stödja medlemsstaternas behöriga myndigheter för att effektivisera deras utredningar och åtal.

Inrättandet av Eurojust har inneburit två saker. Dels att hjälpa åklagare att på internationell nivå ta del av information och dela med sig av information men även möjligheten att åtala i det land som är bäst lämpat. Eurojust har gett möjligheten till bättre samarbete vid brott som berör flera länder. Detta har gjort att juridiska konflikter har varit möjliga att undvika samt problem kring *ne bis in idem*.⁸⁵

I rådets beslut 2009/426/RIF från den 16 december 2008 om förstärkning av Eurojust och om ändring av beslut 2002/1877/RIF om inrättande av Eurojust för att stärka kampen mot grov brottslighet stadgas det i artikel 13.6 att den nationella medlemmen måste informera om fall där minst tre medlemstater berörs. Detta för att kunna samarbeta vid utredningar och göra ett effektivt jobb. Ett av de brott som räknas upp i art 13.6.a.i är människohandel.

⁸³ Klip A., *European Criminal Law*, s. 401.

⁸⁴ Mitsilegas V., *EU criminal law*, s. 192 f.

⁸⁵ Klip A., *European Criminal Law*, s. 404.

Åklagarmyndigheten har gett ut ett dokument för handledning när det gäller informationsskyldigheten till Eurojust.⁸⁶ Beslutet innebär att svenska åklagare är skyldiga att skicka information till Eurojust i vissa ärenden och ett av dessa är människohandel.⁸⁷ Detta är för att göra det möjligt att samordna brottsutredningar vid grova brott som sker mellan flera länder. Det är förundersökningsledaren som är ansvarig att tillräcklig information skickas till Eurojust. I dokumenten följer sedan en tydlig mall hur förundersökningsledaren skall skicka in information till Eurojust.⁸⁸

3.2.3 Intervju med Christina Voigt

Telefonintervju med Christian Voigt den 6 mars 2012. Christina Voigt arbetar som åklagare på internationella åklagarkammaren i Stockholm och har behandlat fall om människohandel ur andra syften än sexuella.

På frågan om det är åklagare med specialkunskap om människohandel som hanterar dessa fallen svarar Christina Voigt följande:

I dagsläget skickas människohandelsfallen vidare till den internationella åklagarkammaren pga. den internationella karaktären och för att den internationella åklagarkammaren försöker sammanställa praxis och testa lagstiftningen. Målet är att få till en bra mall över vad som krävs i dessa fall och därmed göra ett nytt verktyg som kan användas av åklagarna. Det skall senare vara möjligt för de allmänna åklagarkammarna att hantera dessa fallen själva.

Hur ser ni på Rikspolisstyrelsens rapport om ökningen av människohandel ur andra syften än sexuellt utnyttjande?

Det kan finnas många faktorer som har betydelse i ökningen. Polisen har gått kurser och fokuserat mer på dessa brott, vilket kan vara en orsak till ökningen. För fem år sen hade de svårt att identifiera dessa brott. Det kan även vara våran prostitutionslagstiftning som har gjort att människohandel ur sexuellt syfte har minskat pga. Sverige har blivit en oattraktiv marknad.

Kommer det komma någon form av undersökning i anslutning till Rikspolisstyrelsens rapport?

Det är på väg. Nu försöker den internationella åklagarkammaren samla ihop bra fall och sammanställa praxis på området.

Hur upplever ni som åklagare beviskraven? Är det svårt att bevisa alla element i 4 kap. 1a § BrB?

⁸⁶ RättsPM 2011:9, *Anvisningar för informationsöverföring till Eurojust*, s. 3.

⁸⁷ A.a. s. 9.

⁸⁸ RättsPM 2011:9, *Anvisningar för informationsöverföring till Eurojust*, s. 6 ff.

Det är enligt mig en av de mest komplicerade lagstiftningarna. Den har många element som skall vara uppfyllda vilket gör det väldigt svårt. Vid just tiggeri är det exploateringen som är problemet. Det är svårt att bevisa att personerna har blivit exploaterade. Utnyttjande av någon annans belägenhet är luddigt vilket gör det svårt att bevisa. Samtidigt som åklagarna skall bevisa utnyttjande av någon annans belägenhet skall även personen finna sig i nödläge, vilket också är svårt att bevisa. Syftet skapar också problem då det skall vara direkt uppsåt i dessa situationer. Alla dessa element skall vara uppfyllda och det är det som skapar problem.

Hur ser ni på domstolens kunskap inom området?

Domstolen analyserar varje element för sig själv och ser inte helheten, vilket är en del av problemet. Om de delar ner problemet i bitar så försvinner helheten. Det ligger dock på åklagaren att få domstolen att se helheten, ansvaret ligger inte endast på domstolen utan på åklagarna också. Som åklagare är det värt att ha i minnet att domaren kanske bara får ett människohandelsfall under sin karriär och då måste åklagarna vara tydliga i sina framföranden.

Christina Voigt var åklagare i Zina fallet ovan och fick därför också frågan om hur hon såg på tingsrättens domskäl i målet.

I detta fall ville vi testa var gränserna i lagstiftningen gick. Dock anser jag inte det var en bra dom och att vi inte kan använda detta rättsfall som praxis på området. Jag hade godkänt ett ogillande om det hade varit på andra grunder. Om de hade ogillat fallet för att Zina var femton år och därmed får disponera över sina pengar själv och att man vid den åldern får lov att jobba i Sverige. Detta var dock inte något som Tingsrätten tog upp i sina domskäl utan menade på att hon inte blivit exploaterad. Jag tog även upp barnkonventionen. Även om hon var driftig och ville tigga så friar inte ett samtycke.

Hur tror du det hade gått om Zina hade varit en svensk flicka istället?

Om det vore en svensk flicka så hade Socialen ingripit, det hade aldrig gått så här långt. En svensk flicka hade inte varit utsatt för hon hade kunnat läsa, skriva och tala svenska, vilket hade gjort att hon inte varit i en utsatt situation.

3.3 Domstol

3.3.1 Intervju med Monica Nebelius

Telefonintervju med Monica Nebelius den 23 mars 2012. Monica arbetar på tingsrätten i Lund och har varit i kontakt med mål som berör människohandel och koppleri. Monica Nebelius var med under utredningen

SOU 2008:41 samt är aktiv inom ECPAT. Hon har även arbetat med frågor om människohandel på justitiedepartementet.

Vilka kurser finns det att erbjuda domare inom människohandel ur andra syften är sexuella?

Brottsoffermyndigheten erbjuder kurser. UNICEF har också kurser. Domstolsverket ska ha kurser snart. Lagstiftningen har ändrats många gånger och genom att fortsätta att utbilda folk som kommer i kontakt med dessa fallen kommer resultatet bli bättre. Dessa fall kommer inte så ofta och då krävs det att de som får fallen har fått utbildning.

Hur ser ni som arbetar inom domstolen på de krav som ställs på bevisningen i människohandel?

Det är ett förhållandevis nytt brott men genom att kompetensen har ökat den senaste tiden så har fokuset vid förundersökningen gjort att det blivit lättare att uppfylla kraven för polisen vet vad de ska leta efter. Det finns bevissvårigheter men de utbildningar som skett hos de olika myndigheterna börjar ge resultat.

Är det domare med specialkunskap som tar dessa fallen?

Alla ska kunna ta fallen men kommer det in stora mål så kan man önska att få dem, så lite kan man styra.

Märker ni av att det blivit fler fall av människohandel med andra syften än sexuella med jämförelse med Rikspolisstyrelsens rapport om ökningen av anmälningar av människohandel av andra syften än sexuella?

Har precis haft ett fall i Lunds tingsrätt. Har blivit fler fall de senaste åren och det kan vara resultatet av de utbildningar som polisen gått.

Har ni något förslag på hur man skulle kunna göra lagstiftningen bättre eller tycker ni den är bra som den är?

Börja om från början. Definiera vad är människohandel, koppleri och tvång? Vad är kärnan? Analysera vad som egentligen faller in. Nu faller många situationer ut medans andra som kanske inte är människohandel räknas in. Ett alternativ skulle vara att helt ta bort människohandelsparagrafen och ha olika skikt på kopplerilagstiftningen istället. Nu är lagstiftningen väldigt vid och luddig vilket gör att den träffar många områden.

4 Komparation

4.1 Storbritannien

Storbritanniens lagstiftning kring människohandel har länge varit otillräcklig. Den omfattade länge bara människohandel för sexuellt utnyttjande. The British Sexual offences Act 1956 handlade om prostitution men ändrades 2003 för att även omfatta missbruk av barn genom prostitution och pornografi. Storbritannien upptäckte sen att de behövde större kunskap om människohandel för andra ändamål och då framför allt arbetskraftexploatering. Den största ändringen kom 2005 genom EU:s rambeslut 2002/629/RIF. Ändringen innebar att människohandel skulle omfatta handel för allmän exploatering. Lagstiftningen omfattade nu även förbud mot slaveri och tvångsarbete. Ett speciellt inslag i den Brittiska lagstiftningen var att den speciellt föreskrev att den som utnyttjade en person som var psykiskt sjuk, fysiskt sjuk, handikappad, ung eller var familjemedlem till gärningsmannen, vilket gjorde det svårt att neka, även skulle omfattas av lagstiftningen.⁸⁹

2007 publicerade Storbritannien en handelsplan mot människohandel, UK Action Plan on Tackling Human Trafficking. I anslutning till denna handelsplan har Storbritannien valt att inrätta en människohandelsmyndighet. Myndigheten skall utveckla en expertis på området samt samverka mellan andra myndigheter. Handelsplanens syfte är att begränsa utbudet och efterfrågan av människohandelsoffrens tjänster. Polisen har bland annat ålagts att se dessa brott som ett av deras viktigaste. Målsättningen för handelsplanen är att se det ur ett helhetsperspektiv. Tidsplanerna gör det möjligt att utföra noggranna utvärderingar av arbetet. Myndigheten för människohandel erbjuder även utbildningar till myndigheter och polisen. En annan viktig uppgift för myndigheten är att erbjuda stöd till de som fallit offer för människohandel och speciellt till barn.⁹⁰

2009 kom ytterligare en ny lagstiftning och den kallas Borders, Citizenship and Immigrations Act 2009. I den nya lagstiftningen har det införts att även fall där offret är helt passivt eller när en person används som ett verktyg för någon annan skall bli dömd till människohandel. 2010 trädde även The Coroners and Justice Act 2009 i kraft och i den är det föreskrivet att ha någon under slavliknande former är straffbart med upp till 14 års fängelse och krävande tvångsarbete upp till 7 års fängelse.⁹¹

I Coroners and Justice Act 2009 artikel 71 står det:

Slavery, servitude and forced or compulsory labour

⁸⁹ Ventrella M, *The Control of People Smuggling and Trafficking in the EU*, s. 170 ff.

⁹⁰ Ds 2008:7 s 105 ff.

⁹¹ Ventrella M, *The Control of People Smuggling and Trafficking in the EU*, s. 170 ff.

(1) A person (D) commits an offence if
(a) D holds another person in slavery or servitude and the circumstances are such that D knows or ought to know that the person is so held, or
(b) D requires another person to perform forced or compulsory labour and the circumstances are such that D knows or ought to know that the person is being required to perform such labour.

(2) In subsection (1) the references to holding a person in slavery or servitude or requiring a person to perform forced or compulsory labour are to be construed in accordance with Article 4 of the Human Rights Convention (which prohibits a person from being held in slavery or servitude or being required to perform forced or compulsory labour).

4.2 Italien

Italiens *Abolizione della regolamentazione della prostituzione e lotta contro lo sfruttamento della prostituzione altrui* är från 1958 och behandlade människohandel för sexuellt utnyttjande. I denna lag kunde bara enskilda personer bli dömda. Om det var en organisation blev personerna i fråga både dömda för människohandel och koppling till organiserad brottslighet. År 1998 infördes lagstiftning mot sexuell exploatering av barn och en speciell polisgrupp infördes för att motarbeta detta brott. År 2003 uppdaterades lagstiftningen till att även omfatta slaveri och kommersialisering av slavar, *Misure contro la tratta di persone*. En mer djupgående definition kom till genom 2003 års lagstiftning angående slaveri. Människohandel ansågs bestå av någon form av underkastelse av en person i syfte att utnyttja denne i tvångsarbete, sexuell handling tiggeri eller annan form av exploatering. Detta kunde ske genom hot, våld, bedrägeri, maktmissbruk eller löfte om bättre ekonomisk situation. De som begår detta brott kan få fängelse mellan 8 till 20 år. Till skillnad från tidigare, kunde organiserad brottslighet nu dömas för människohandel. Italien har implementerat EU:s rambeslut 2002/629/RIF.⁹²

Arbetskraftexploatering har länge varit ett problem i Italien och det har framförallt varit i samband med organiserad brottslighet. Italien har valt att gå längre än direktivet om uppehållstillstånd till tredjelandsmedborgare och har därför infört ett skydd och stöd, utan krav på samarbete, med polisen för offren. Italiens grundprincip är att offrens skyddsbehov går före de polisiära behoven. Italien i samarbete med International Organization for Migration erbjuder program för assisterat återvändande till ursprungslandet. Enligt återfallsfrekvensen har detta varit ett lyckat program.⁹³

Polisen har tillåtelse att agera under täckmantel och använda sig av avlyssning i samma utsträckning som mot den organiserade brottsligheten.

⁹² Ventrella M, *The Control of People Smuggling and Trafficking in the EU*, s. 173 ff.

⁹³ Ds 2008:7 s. 110 f.

Italien har även låtit införa ett observatorium om människohandel och prostitution vid inrikesministret. Observatoriet skall analysera den rådande situationen, politiken och stöd- och brottsbekämpande metoder. Jämställdhetsministeriet i Italien granskar i sin tur massmedia och hur massmedia reflekterar över människohandel för tvångsarbete. Ministeriet jobbar mycket med journalister och att det inte ska ske några missförstånd angående människohandel i media.⁹⁴

Södra Italien har stora problem med människohandel ur arbetskraftexploatering och då framför allt inom jordbruks- och byggsektorn. De har framförallt problem med inhemska kretsar som är svåra att komma åt. Italien vill försöka ändra lagstiftningen för arbetskraftinvandrare och därigenom göra det lättare att som invandrare få ett legalt jobb istället. Det finns kopplingar mellan den internationella organiserade brottsligheten och den inhemska menar åklagarmyndigheten i Italien och att handel med bulgariska barn är vanligt. Dessa barn utnyttjas för stöld och tiggeri. Problemet är att föräldrarna lever under dåliga förhållanden att de går med på det som sker. Åklagarmyndigheten menar på att det är svårt för dem att komma åt gärningsmännen för de kommer bara åt mellanhänderna och att det därför behövs större fokus på förebyggande åtgärder i ursprungsländerna. Direktkontakt mellan brottsbekämpande myndigheter i olika länder tidigt i utredningarna är av stor vikt, dock är skillnaderna i lagstiftningen ett operativt problem. Jämställdhetsministeriet vill att EU skall kunna använda starkare åtgärder för att kunna påverka ursprungs- och transitländerna.⁹⁵

4.3 Finland

Finlands Strafflagen behandlar människohandel i 25 kap. 3§ och den lyder enligt följande, om någon utnyttjar någon annans beroendeställning eller skyddslösa läge genom vilseledande eller utnyttjande av att någon blivit vilseledd samt tar kontroll över denna person skall dömas till människohandel. Kontrollen kan också innebära att någon tar emot ersättning och att någon transporterar, tar emot eller inhyser någon annan i syfte att göra honom eller henne till föremål för sexuellt utnyttjande enligt 20 kap. 9 § 1 mom 1 punkten eller jämförbart sexuellt utnyttjande, tvångsarbete eller andra förhållande som kränker människovärdet eller i syfte att avlägsna organ eller vävnader i ekonomiskt vinningssyfte. De som begår människohandelsbrottet i Finland döms till fängelse i minst fyra månader och högst sex år. 25 kap. 3§ strafflagen omfattar även personer som är under 18 år, men då behövs inte medel användas för att det skall vara straffbart. Finland har även i 25 kap. 3a § lagstiftat om grov människohandel som kan bli aktuell om någon använt våld, hot om våld, uppsåtligt tillfogat svår kroppsskada, allvarlig sjukdom, försatt någon i livshotande läge eller utsatt någon i synnerligt lidande. Det omfattar

⁹⁴ Ds 2008:7 s. 111.

⁹⁵ A.a. s. 114 f.

speciellt personer under 18 år eller personer som har nedsatt förmåga att försvara sig själv eller om brottet har begåtts av en organiserad brottslig sammanslutning. För grov människohandel kan utdömas 2 till 10 år.⁹⁶

I Finland finns en enhet från polisens sida mot utnyttjande av illegal arbetskraft med 24 anställda. De har konstaterat att det finns en koppling mellan illegal arbetskraft och kriminella organisationer. IOM tror att Finland är ett transitland och att det transporteras tiotal till hundratal människor genom Finland men det saknas forskningsbaserade beräkningar. Att personer utnyttjas i hushållsarbete eller au pair-tjänster ser Finland som ett problem som dem inte har än men att de förmodligen kommer att komma. De har därför startat ”Virke-projektet” som arbetar med att öka myndighetssamarbetet. Resultatet av samarbetet hoppas man på ska ge en bättre helhetsbild och minska gråzonen.⁹⁷

2005 tillsatte arbetsministeriet en grupp som ska ge förslag på stöd åt offer utsatta för människohandel. Stödet skulle även omfatta personer som man misstänkt varit utsatta för människohandel. Stödet skall omfatta krisstöd, boende, socialvård, hälsovård samt ett tryggt återvändande till ursprungslandet. Gruppen föreslår att frivilliga organisationer skall tillgodose detta stöd med hjälp av resurser från staten.⁹⁸

4.4 Nederländerna

Människohandelsbrottet finns i kapitlet om brott mot personlig frihet i Nederländernas strafflag, Penal Law Code 273f. Den har sin utgångspunkt i Palermo-protokollet men omfattar även dem som drar nytta av människohandeln. Det är Justitieministeriet som arbetar mot människohandel i Nederländerna och det involverar även immigrationsministeriet, inrikesministeriet, utrikesministeriet, finans, hälso- och välfärdsministeriet och social och arbetsmarknadsministeriet. År 2005 utvidgades Nederländernas handlingsplan mot människohandel att även omfatta människohandel ur andra syften än sexuellt utnyttjande. De har arbetat mycket kring att höja kunskapen kring människohandel. Analysering av människohandelns påverkan på migrationsverket görs av Social- och arbetsmarknadsministeriet. SIOD som jobbar under Ministeriet har 300 anställda och arbetar med missbruk av socialförsäkringssystem, olagliga anställningar av utlänningar och människohandel. Denna myndighet utgör en integrerad del av ministerierna. SIOD samarbetar med åklagarmyndigheten och gör bl.a. utredningar, analys och policyfrågor. Det finns även ett arbetsplatsinspektorat som samarbetar med utlänningspolisen och skattemyndigheterna. Inspektoratet kan utföra böter mot företag som bryter mot utlännings- och arbetsmiljölagstiftningen. Nederländerna har även Expertcentrum mot människohandel/människosmuggling som är ett

⁹⁶ SOU 2008:41 s. 61.

⁹⁷ Ds 2008:7 s. 108 f.

⁹⁸ A.a. s. 109 f.

samarbete mellan polisen, SIOD, kustbevakningen och immigrationsmyndigheten. De har även en telefonlinje som polisen och myndigheterna kan ringa dygnet runt. Det finns även något som kallas den fristående människohandelsrapportören som överlämnar en rapport till regeringen varje år över hur människohandeln ser ut och vad det finns för rekommendationer.⁹⁹

Människohandeln för andra ändamål än sexuella sker ofta inom jordbruket, byggbranschen, etniska restauranger samt enskilda hushåll. Det upplevs svårt att bevisa utnyttjandet i dessa situationer då lojaliteten är väldigt stark. Även i Nederländerna har det upptäckts barn från Bulgarien som tvingats att begå stölder.¹⁰⁰

⁹⁹ DS 2008:7 s. 100 *f*.

¹⁰⁰ A.a. s. 102.

5 Analys

Varför finns det inte många rättsfall på området om anmälningarna ökar? Människohandel i syfte att tigga och stjäla är ett fenomen som uppmärksammats de senaste åren vilket har gjort att fokuset har varit på detta område. Det behöver inte vara att människohandel i syfte att tigga och stjäla har ökat utan snarare att det har uppmärksammats av olika myndigheter. Polisen har gått kurser och grupper har tillsats för att undersöka hur det ser ut på detta område i Sverige. Det första störningsmomentet är att finna dessa fall. En satsning inom polisen har skett för att öka kunskapen om människohandel och detta hoppas polisen skall leda till fler lösta fall. De erbjuder kurser på sitt intranät, information skickas ut i deras tidning, lägesrapporter utförs och vissa speciella grupper specialiserar sig på området. Polisen har även valt att attackera problemet på olika sätt t.ex. genom att försöka strypa alla tillgångar till organiserad brottslighet. De försöker alltså hantera problemet kring människohandel på olika sätt för att försöka stoppa utvecklingen av den organiserade versionen av människohandel. Det är genom polisens lägesrapporter som allmänheten kan ta del av och skapa sig en bild av hur situationen ser ut. Önskan med lägesrapporten är att skapa kunskap hos polisen samt allmänheten.

JO-beslutet 28-06-10 visar dock på problematiken i polisens arbete men även att en viss okunskap finns. Det bör noteras att detta är ett fall för 2 år sen och då hade inte problemet kring tiggeri och stöld uppmärksammats genom lägesrapport 12. Polisen trodde att detta handlade om människohandel men när de inte fick fram tillräckligt starka bevis blev personerna i fråga istället utvisade p.g.a. dagdriveri och tiggeri, som inte är olagligt i Sverige. Även om detta var ett olyckligt fall väckte det uppmärksamhet och tillsammans med lägesrapport 12 har polisen lagt stor vikt vid att utbilda poliser inom detta område. År 2011 i september anordnades en kurs om människohandel på polishögskolan. Kommissarie Kajsa Wahlberg nämner i sin intervju om satsningen på utbildning inom området och utbildningarna som sker i samband med aspirantutbildningen. Poliserna har även vissa signaler de skall uppmärksamma vid situationer som verkar misstänksamma samt att försöka fokusera på seriebrottsligheten. Problemet vid att försöka se seriebrottsligheten är att personerna i fråga kan ha falska ID-handlingar eller inga alls. Därför är det viktigt, som Kajsa Wahlberg nämner, att poliserna ställer följdfrågor och kontrollerar det som sagts. Var har dessa personer varit och finns det möjlighet att kontrollera detta. Genom t.ex. övervakningskameror kan polisen kontrollera om personerna verkligen varit på de ställen som de uppgett samtidigt som de kan se om någon mer har varit med dem.

Europol utformar ett informationsdokument varje år om hur människohandeln i Europa utvecklar sig, vilka faktorer som är viktiga att ta hänsyn till samt vilka områden som kanske blir den organiserade brottslighetens nästa steg. Detta för att öka kunskapen om människohandel

och försöka förbättra samarbetet mot människohandeln i Europa. Interpol arbetar också mot människohandel och ser detta som ett väldigt sofistikerat brott med många led och stora summor inblandade. Interpol erbjuder både hjälp vid operationer mot människohandel samt olika juridiska guider och manualer för att hantera människohandel. Genom att försöka sammanställa information från olika experter världen över hoppas Interpol kunna ge ett bra samverkansverktyg. Att använda sig av Europol och Interpol vid hantering av människohandel är viktigt, dels för att hitta ursprungsländer och transitländer, men även om andra länder också bedriver en förundersökning kring personerna i fråga. Kunskapen som finns hos andra länder är ovärderlig och kan göra att polisen får fast personer som annars kanske skulle ha kommit undan. Då det krävs mycket bevisning för att uppfylla alla rekvisit i paragrafen är samarbetet ett viktigt inslag i polisens arbete mot människohandel.

Åklagarmyndigheten utarbetar RättsPM på olika områden för att åklagarna skall kunna använda dessa som verktyg i sitt dagliga arbete. De RättsPM som finns tillgängliga är inriktade på framför allt människohandel i sexuellt syfte men kan i viss mån användas som underlag vid människohandel i andra syften än sexuella. Här finns metoder för hur åklagaren kan agera från förundersökningen till domstolsförfarandet. Det nämns väldigt tydligt att det som åklagaren kan ha problem med är att bevisa otillbörliga medel och utsatt situation. De möjligheter som ges som förslag är att använda sig av stödbevisning som kan bevisa målsägandes utsaga. Målsägande som ofta inte agerar som ett vanligt offer kan vara svårt att enbart förlita sig på. Detta för att målsägande oftast är traumatiserad av händelserna han/hon blivit utsatt för, därför är det av stor vikt att försöka använda sig av en sakkunnig. En sakkunnig kan vara en psykolog som har gjort en undersökning av offret och därmed kan ge en förklaring till varför målsägande agerar som han/hon gör. Vi kan jämföra det med Georgefallet där en psykolog förklarade att han inte var kapabel till att ljuga p.g.a. sitt handikapp. Det andra störningsmomentet är att offren inte alltid ser sig om offer. Att använda sig av en psykolog eller liknande som offret får förtroende för kan vara viktigt i dessa situationer. Det kan vara denna person som får offret att förstå allvaret i situationen. I andra fall kan det vara att offren inte har förtroende för polisen och då kan det vara av vikt att ha en annan person som hjälper till vid förhören. Dessa små men värdefulla verktyg kan vara dem som gör att åklagaren lyckas bevisa otillbörliga medel och offrets utsatta belägenhet som inneburit nödläge. Åklagarmyndigheten försöker i dagsläget skapa en ny mall för åklagaren att gå efter när det handlar om människohandel i andra syften än sexuellt utnyttjande.

Internationella åklagarkammaren är de som i dagsläget får människohandelsfallen i andra syften än sexuella, då de försöker sammanställa en mall för dessa fallen. De hoppas att de skall kunna få fram ett nytt verktyg som är tydligt och enhetligt med den praxis som finns på området. Detta verktyg skall sen göra att de allmänna åklagarkamrarna också skall kunna hantera dessa brott. Önskan är att försöka skapa en mall där fler fall leder till fällande domar. Då lagstiftningen är väldigt komplicerad

är det eftertraktat att försöka finna en mall som åklagarna kan följa, för att inte något rekvisit skall skapa problem.

Något som åklagarmyndigheten tar upp i RättsPM 2008:11 är att på människohandelsområdet borde huvudinställningen vara att lagföra fler personer i mindre omfattande processer än få i stora omfattande processer. Detta är för att allmänheten skall se att polisen och åklagarmyndigheten arbetar effektivt mot dessa brott och för att försöka få Sverige att vara en oattraktiv marknad. Frågan är bara om detta är rätt sätt att attackera problemet? Kan detta vara en av anledningarna till varför det är många anmälningar med få fällande domar? Tar polisen och åklagarna förbrytarna i ett för tidigt stadige så att alla förutsättningar inte finns, vilket gör det svårt att bevisa de grövre brotten?

Det område som inte bara Sverige utan alla medlemsländerna i Europa borde satsa på är Eurojust. Eurojust skapar möjligheter att lagföra kringresande personer som utför större brott. Det finns på åklagarmyndighetens hemsida ett RättsPM hur åklagarna skall använda sig av Eurojust samt vem som är ansvarig för att se till att viss information delges i Eurojust. Ett viktigt organ när det gäller människohandel då det oftast handlar om ett brott som begås i olika länder. Att kunna få juridisk hjälp av Eurojust eller polisiär hjälp av Europol kan vara det som gör att åklagaren får in tillräckligt med bevis för att kunna få till en fällande dom. Båda organen verkar användas flitigt, om vi ser på rättsfallen ovan, men om inte alla länder använder sig av organen kan de inte fungera på ett önskvärt sätt.

Det sista störningsmomentet är att åklagaren har svårt att bevisa brottet i domstolen. Kritik som att domstolen inte har kunskap om dessa brott, domstolen analyserar varje rekvisit för sig och domstolen ser för snävt på ett visst rekvisit, har framförts. Ska det sista störningsmomentet som uppmärksammas verkligen förtjäna denna kritik? Det har kommit fram att domstolarna erbjuds kurser på området samt att domstolsväsendet dessutom skall göra en ny satsning på området. Precis som för polis- och åklagarmyndigheten sker det mer och mer utbildning på området. Viljan att öka kunskapen hos de olika myndigheterna är stor. Det bör dock i sammanhanget påpekas att människohandelsfallen är få och vissa kommer inte ens i kontakt med människohandel ur andra syften än sexuella under sin karriär. Samtidigt ser vi det som en självklarhet att domstolen har kunskap om detta område och att de förstår vad det är som presenteras för dem. En del av kritiken berörde att domstolen analyserar varje rekvisit för sig, men är det inte domarens roll att analysera alla rekvisit noga för att få till en korrekt dom? Det måste vara ställt utom rimlig tvivel och det är det som domaren skall försöka besvara. Det kan ses som en brist hos domstolen att inte se helheten i ett brott men då måste vi ha i åtanke att alla fall är inte människohandel och domstolen försöker bara utesluta dem som inte är det. Det finns med andra ord både för och nackdelar med att vilja få domstolen att se helhetsbilden och inte se varje enskilt rekvisit för sig. Kanske skulle en myndighet med expertis på området kunna erbjuda utbildningar som

omfattar både domare och åklagare för att där försöka få en enhetlig syn på paragrafen? Det hade kanske gjort att domstolen på ett rättsäkert sätt försökte se helheten samtidigt som åklagarna skulle kunna sätta sig in i domstolens problematik?

Att enbart anse att det är domstolens ansvar är kanske lite för trångsynt? Kanske är detta ett delat ansvar mellan åklagare och domare? Som det ser ut i dag verkar det vara några få åklagare som handlägger dessa fall och då kanske vi skulle fundera lite på Christina Voigt kommentar om att åklagarna skall vara tydligare i sina framförande och ha i tanken att detta är ett område som domstolarna inte ofta får på sina bord. Med denna utgångspunkt kanske åklagaren använder sig av en annan metod som gör att domstolen förstår helheten i bevisningen på ett annat sätt.

Är det lagstiftningen på området som behöver förändras? Det finns olika funderingar kring detta och olika förslag som är värda att ta upp. Genom prop. 2009/10:152 togs kontrollrekvisitet bort vilket skapade en del diskussioner. Tanken med utredningen var att underlätta beviskraven, men det har dock visat sig att det inte enbart var kontrollrekvisitet som skapade problem. Det är hela paragrafen som är komplicerad och det är många rekvisit som skall vara uppfyllda för att det skall bli en fällande dom på området. Frågan är då om lagstiftningen verkligen behöver vara så komplicerad? Helén Örnemark-Hansen föreslår en förenklad bestämmelse med ockerparagrafen som förebild. Ett annat alternativ är att bryta ut människohandel för sexuellt ändamål från människohandelsparagrafen och göra den till en egen. Monica Nebelius ger förslaget att helt börja om från början och definiera människohandeln bättre i paragrafen och försöka hitta kärnan i vad det är som skall komma åt. Hon föreslår även att ta bort människohandelsparagrafen och ha olika skikt i koppleriparagrafen. Åklagarmyndigheten tar upp i RättsPM 2007:2 problematiken kring ”*något annat sådant otillbörligt medel*” och att det är svårt för åklagaren att bevisa det, samtidigt som de även skall bevisa att målsägande ”*befann sig i en särskild utsatt situation*” och att målsägande inte hade något annat verkligt godtagbart alternativ än att underkasta sig gärningsmannens vilja. Det är väldigt svårt för åklagaren att kunna bevisa alla dessa rekvisit speciellt med tanke på att målsägande pga. sina upplevelser är väldigt utsatta och traumatiserade. Målsägande kan agera på ett sätt som inte uppfattas som normalt och det ställer då krav på åklagaren att de har stödbevisning för att få domstolen att förstå vad målsägande har varit utsatt för.

Det som är viktigt att ha i tanken när vi diskuterar lagstiftningen är att den måste vara rättsäker och att lätta på beviskraven för åklagaren inte alltid är den rätta vägen att gå. Det måste vara ställt utom rimlig tvivel att en person varit utsatt för människohandel annars kan personer dömas för brottet fast de inte har begått det. Det är en svår balansgång och det är viktigt att paragrafen går att tillämpa samtidigt som den är rättsäker. Även om otillbörliga medel är svåra att bevisa, behövs det stark bevisning. Frågan är då om inte domstolen kan ha tolkat otillbörliga medel för snävt? Om vi jämför RH 2010:34 där tingsrätten inte ansåg att en fullmakt från

föräldrarna, som dessutom var felaktig, var att anses som tillräckligt för att uppfylla otillbörligt medel. Barnen var 16 år, i ett land de inte kände till eller kunde språket och två personer hade fullmakt från deras föräldrar att ta hand om dem. Tingsrätten väljer att diskutera gärningsmännens ålder, att de inte var mycket äldre än barnen och ansåg därför att fullmakten inte kunde vara att anse som otillbörligt medel trots de andra omständigheterna. Tolkade då inte tingsrätten otillbörliga medel för snävt? Hovrätten ansåg dock att fullmakten tillsammans med de andra omständigheterna var tillräckligt för att uppfylla otillbörliga medel och dömde för människohandel.

Både Nebelius och Örnemark-Hansen är inne på att helt ändra lagstiftningen. Börja om från början och försöka göra den mer lättillämplig. De har olika funderingar på hur men vill uppnå samma resultat. Örnemark-Hansen vill ha en paragraf som är mer enhetlig med andra paragrafer och vill utgå ifrån ockerparagrafen medans Nebelius vill helt börja om och försöka definiera problemet, vad är det vi egentligen vill komma åt med lagstiftningen? Att som vi har det i dag med en paragraf som är skriven utifrån internationella instrument gör det svårt för det svenska systemet att fungera på ett korrekt sätt. Sverige har skrivit under olika internationella instrument och anses uppfylla de kraven som gäller för dem genom den människohandelsparagraf vi har idag. Det finns därför en viss grund för vad Nebelius nämner att dagens lagstiftning är luddig och vid, vilket gör den svår att tillämpa. En del av anledningen till varför lagstiftningen uppfattas luddig och vid, kan vara av den anledning att Sverige har försökt uppfylla de krav som de internationella instrumenten kräver utan att riktigt se konsekvenserna av det. Att göra en grundlig undersökning med olika funderingar kring lagstiftningen som t.ex. Örnemark-Hansen fundering kring ockerparagrafen vore därför önskvärt.

Människohandel är ett allvarligt brott och kräver att vissa element är uppfyllda. Det kanske inte finns ett behov av att ändra lagstiftningen utan ett mer enhetligt sätt att tillämpa lagstiftningen. Om domstolen inte såg på otillbörliga medel lika snävt och inte delade upp rekvisiten för mycket, kanske lagstiftningen skulle kunna ses som en fungerande lagstiftning som den var tänkt från början.

Ett annat alternativ som finns, som berör ett av de områdena som är valda i denna uppsats, är att förbjuda tiggeri. Det skulle göra det möjligt att fälla de personer som utför tiggeriet och på så sätt göra den svenska marknaden för tiggeri oattraktiv. Frågan vi måste ställa oss då är vem som egentligen blir drabbad? Inte är det gärningsmännen i människohandel utan de som faktiskt utför tiggeriet. Samtidigt skall vi bara förbjuda organiserad form eller all form av tiggeri? Det kan vara väldigt svårt att skilja mellan organiserad och enskilt tiggeri, speciellt om den organiserade tiggeriet finner nya lösningar för att inte bli påkomna. Om vi jämför det med den andra form av människohandel som valts till uppsatsen, som är människohandel i syfte att stjäla, som faktiskt är förbjudet och det ändå sker. Är den bästa lösningen då att förbjuda tiggeri? Om vi skulle välja att förbjuda tiggeri, hur skulle

hanteringen av de som tigger ske? Skulle städerna ha ekonomin att ta hand om dessa människor? Alla som tigger behöver inte vara utsatta för människohandel, och att de då inte skulle kunna fortsätta med sitt sätt att försörja sig på, borde vara en inskränkning som inte är önskvärt. Det är även värt att ta upp att det inte är tiggeriet i sig som är problemet utan att de blir tvingade till att tigga och ser ingen annan möjlighet än att följa gärningsmannens vilja. De som skulle bli drabbade i slutändan vid ett förbud mot tiggeri är offren medan gärningsmännen går fria.

När vi jämför de olika ländernas lagstiftning kring människohandel upptäcker vi att alla har utgått ifrån människohandel ur sexuellt syfte och sedan fått utveckla sin lagstiftning för att omfatta andra syften än sexuella. Det är även intressant att se på vilka sätt de har valt att attackera problemet och vad som varit grunden till att de utvidgat brottet från början. Storbritannien upptäcker att människohandel för arbetskraftexploatering har ökat och utvidgar sin människohandels lagstiftning efter det. Italien som redan tidigt införde en utvidgning av lagstiftningen till att omfatta även tiggeri eller annan exploatering har haft fokus på den organiserade brottsligheten vilket har gjort att polisen har större utrymme att använda sig av bl.a. hemlig avlyssning. Finland anser däremot att de inte har några problem med tvångsarbete eller au pair-tjänster och har därför projekt i förebyggande syfte. Precis som de andra länderna har Nederländernas lagstiftning varit fokuserad på människohandel för sexuella syften och har utvidgats utifrån det. De använder sig av SIOD som arbetar med missbruk av socialförsäkringssystem, olagliga anställningar och människohandel. Som vi tydligt kan se har länderna valt att attackera människohandel från olika håll. Storbritannien från arbetskraftexploatering, Italiens utifrån organiserad brottslighet, Finland i förebyggande syfte och Nederländerna utifrån sexuellt utnyttjande. Frågan är vad Sverige kan ta lärdom av de olika infallsvinklarna? Är det något område där Sverige behöver hjälp? Det är svårt att säga hur Sverige skulle kunna använda sig av de andras lagstiftning i detta fall då ingen verkar ha uppmärksammat problemet kring människohandel i syfte att tigga och stjåla.

Både Nederländerna och Italien rapporterar om bulgariska barn som tigger. Dessa bulgariska barn har blivit utsatta för människohandel och tvingas tigga i andra länder. Italiens åklagarmyndighet menar att det är svårt att komma åt problemet för de får oftast bara tag i mellanhänderna, samtidigt som föräldrarna till barnen lever under dåliga förhållanden att de inte kan tacka nej till handlarna. De efterlyser även bättre förebyggande åtgärder i ursprungsländerna. Denna situation bör jämföras med vårt rättsfall RH 2010:34 där föräldrarna trodde att deras barn skulle arbeta hederligt. Det är stor skillnad på att sälja sina barn till människohandlare än att skriva på en fullmakt i tron om att deras barn skall få arbete i ett annat land. Här är det ländernas välfärd som skapar problem. Det är svårt att hantera detta problem utan att det sker någon förändring i ländernas välfärdssystem. Så länge det finns föräldrar som lever under så pass dåliga förhållanden att det är värt att sälja sina barn till människohandlare i hopp om att barnen får en bättre tillvaro, så går det inte att stoppa problemet. Som nämndes ovan verkar inte

länderna som har problem med tiggande barn uppmärksamma detta problem mer än att det finns. Det verkar inte finnas någon grundlig undersökning om hur det skulle kunna hanteras.

Något som är värt att uppmärksamma när vi jämför Sverige med andra länder är att många länder har någon form av organ som håller sig uppdaterade kring människohandel. Inte nog med att de håller sig uppdaterade de kan användas som samverkansorgan, erbjuda kurser eller arbeta med olika lösningar kring problem på området. Att även Sverige använde sig av ett liknande organ skulle kunna vara att eftertrakta. Det skulle kunna vara en myndighet som arbetade med de olika myndigheterna i Sverige samt erbjöd kurser så att alla myndigheter skulle få samma möjligheter att ta del av kunskap kring människohandel. Myndigheten skulle även kunna studera möjligheter på att lösa olika problem som uppkommer kring människohandel. Viktigt att notera är att denna myndighet skulle beröra alla syften som människohandeln kan inrikta sig på för att det skulle vara lönsamt. Myndigheten skulle behöva se problemet från olika håll och då skulle det vara en bra idé att de som skulle jobba på detta organ var representanter från olika myndigheter som blir aktuella vid människofall t.ex. polisen, åklagarmyndigheten, domstolsväsendet, socialtjänsten och skatteverket.

I samband med de olika länderna är det värt att ta upp samarbetet mellan länderna som skulle göra arbetet mot människohandel bättre. Bättre kontakt med de olika internationella organen vore att önska. Framförallt Italien tar upp att det borde vara bättre samarbete mellan länderna. Italien önskar även att EU skulle kunna påverka ursprungs- och transitländerna mer. Det skulle göra att förutsättningarna för människohandel minskar, men återigen är det en fråga om olika länders ekonomiska situation.

Det rättsfall som är värt att uppmärksamma är Georgefallet där vi kan se på de olika sätten åklagaren valt att bevisa de olika rekvisiten i människohandelsparagrafen. Här kan vi se hur viktigt det är med en sakkunnig för att bevisa offrets situation och förklara olika handlingsmönster. Att George har en utvecklingsstörning och p.g.a. den inte är kapabel till att ljuga är bara den sakkunniga som kan bekräfta. De använder sig även av olika övervakningskameror vilket visar på hur viktig stödbevisningen kan vara. Även kontakten med andra länder som visar på att Bujor och Adriana har satt i system att utnyttja andra personer i tiggeri är av vikt. Denna dom är verkligen värd att läsa precis som Pavlofallet. Domskälen över hur domarna resonerar är tydliga och kan mycket väl användas som underlag vid andra fall om människohandel. Zinafallet däremot kan vara väldigt svårt att dra några slutsatser ifrån. Fallet har blivit kritiserat för att vara fördömsfullt mot en etnisk grupp genom att anse att det är normalt att tigga inom denna grupp. Domskälen är dessutom korta och inte speciellt informativa.

Frågan i RH 2010:34 är om fullmakten verkligen är att anses som en form av kontroll eller som det förmodligen skulle blivit i dag en form av

otillbörligt medel som göra att pojkarna tvingas till stöld. Tingsrätten ogillade åtalet om människohandel och dömer till ringa misshandel och stöld. Det bör då kommenteras att pojkarna bara är 16 år, befinner sig i ett okänt land där de ej kan språket, det har förekommit våld och det finns en fullmakt som ger de åtalade ansvar för pojkarna. Hovrätten som ändrade tingsrättens dom till människohandel ansåg att det var mindre grovt för de hade inte blivit slagna, hotade, blivit utsatta för något direkt tvång eller varit berövade friheten. Det kan jämföras med barnflickorna från Polenfallet. Där Maria via Internet anlidade olika barnflickor för att ta hand om hennes barn samt utföra hushållsarbete. Väl i Sverige tvingade Maria dem genom hot att delta i olika stölder och tecknar mobilabonnemang i deras namn. De tvingades även arbeta långa arbetsdagar med städning och barnpassning. Tingsrätten fann åtalet styrkt att det var människohandel, vilket hovrätten inte ansåg. Hovrätten ansåg att åklagaren inte lyckats bevisa olaga tvång och kontroll men däremot att det skett ett visst vilseledande vid anställningen. Trots att det är några stycken flickor som hävdar att de blivit utsatta för Maria och att det har gått till på samma sätt, anser inte hovrätten att det är människohandel, utan bedrägeri. Dessa två fallen visar på de svårigheter som åklagaren har vid bevisningen och framför allt vid rekvisitet otillbörliga medel som uppmärksammas i RättsPM 2007:2.

Att stjäla är olagligt i Sverige men inte att tigga. Bara för att något inte är olagligt innebär det inte att annan lagstiftning kan bli aktuell. Som vi sett i framförallt Barnflickor från Polenfallet, finns det andra paragrafer som kan bli aktuella. Det är viktigt att påpeka att ovanstående situationer inte är att önska i Sverige även om de inte är olagliga och att det finns andra paragrafer som kan bli aktuella. Om vi ser på tiggeriet kan det liknas som en ockersituation för de personer som blir tvingade att tigga. Personerna i fråga blir utnyttjade genom att arbeta p.g.a. sitt trångmål eller beroendeställning som innebär vinning för gärningsmännen. Det är framförallt ocker där någon utnyttjas p.g.a. sitt underläge som bör uppmärksammas i dessa fall. Det kan vara en beroendeställning som vid barn och förälder. När det gäller stölderna kan barnen ses som verktyg i en hälares verksamhet. De utnyttjar barnen till att stjäla och barnen begår då förbrottet och sedan säljer hälares sakerna vidare. Även vid utnyttjande av barnen kan principen om barnets bästa bli aktuella. Om föräldrarna inte ser till barnets rättigheter och tar hand om barnet på ett önskvärt sätt kan rätten anförtro vårdnaden till en särskilt förordnad vårdnadshavare. Allt för att barn inte skall fara illa eller hamna i situationer som inte är för barnets bästa. I allra värsta fall finns även lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga där tvångsvård kan bli aktuellt om det sker fysisk eller psykisk misshandel, brister i omsorgen eller om det finns en påtaglig risk för den unges hälsa eller att den unges utveckling skadas. Det är då framförallt brister i omsorgen som kan bli aktuell vid dessa fall.

6 Slutsats

Vilka störningsmoment är det vi ställs inför vid människohandel i syfte att tiggas och stjäla? Störningsmomenten är problematiken kring att finna människohandelsbrottet, att offren inte alltid samarbetar vid förundersökningen då de anser sig inte som offer eller de har inte förtroende för polisen och att det är svårt för åklagare att bevisa alla rekvisiten i paragrafen. Det är p.g.a. dessa störningsmoment som det inte blir många fällande domar på området. Det är viktigt att notera som vi sett i redovisningen ovan att det kan finnas många anledningar till att anmälningarna har ökat och bara för att det sker fler anmälningar nu behöver inte det innebära att problemet inte funnits innan.

Polisens satsning på utbildningar har gjort att kunskapen hos polisen om människohandel för andra ändamål än sexuella, har resulterat till fler upptäckta fall. Genom dessa utbildningar har polisen försökt komma åt det första störningsmomentet som är att finna dessa brott. Problematiken kring att finna människohandelsbrottet kommer förmodligen inte att försvinna men fler fall kommer förhoppningsvis bli upptäckta tack vare denna utbildningssatsning.

Det andra störningsmomentet kan vara lite svårare att göra något åt. Att offren inte ser sig som offer är svårt att ändra, men förståelsen för offren kan öka och därigenom att försöka förstå deras situation, kan göra att hanteringen av dessa personer blir bättre. Att använda sig av psykologer eller personer med liknande kompetens är ett alternativ. Offret kanske kan förstå allvaret i situationen om en psykolog kan sätta sig in i deras situation och förklarar allvaret i situationen utifrån det. Jag anser att det kan ta bort en viss spänning som kan infinna sig mellan personen i fråga och polisen. Om offret inte har förtroende för polisen kanske en psykolog kan avhjälpa detta genom att vara en person utanför poliskåren.

Det sista störningsmomentet är svårigheten för åklagaren att bevisa alla rekvisit i människohandelsparagrafen. Om vi ser till dagens lagstiftning och det arbete som sker på den internationella åklagarkammaren, måste det sägas att åklagarna kämpar utifrån de förutsättningar de har. Internationella åklagarkammaren försöker sammanställa praxis på området för att få fram en form av mall som de skall kunna utgå ifrån när det kommer till människohandelsfall i andra syften än sexuella, allt för att försöka fånga upp alla de bevis som krävs för rekvisiten. Samtidigt är det på gång kurser från domstolsverket för att kunna utbilda domstolarna på området. Det finns redan kurser erbjudna av Brottsoffermyndigheten och UNICEF men genom att domstolsverket också gör en satsning på området, kommer kanske fler ta möjligheten att utbilda sig på området.

Det finns alltså en tydlig våg av kurser och utbildningar som sakta drar in över de olika myndigheterna. Först träffade den poliskåren och fortsatte sen över till åklagarmyndigheten. Nu är vågen på väg in över domstolsväsendet. Även om kunskapen på området ökar återstår frågan om lagstiftningen är för komplicerad? Att lagstiftningen är komplicerad har blivit bekräftad av både Voigt och Nebelius och vi kan se det i praxis, men är den så pass komplicerad att den behöver uppdateras? Med tanke på den problematik som framförts i arbetet anser jag att det är ett välgrundat förslag att se över lagstiftningen. Att enbart se över lagstiftningen och göra små ändringar är inte det som behövs utan en riktig genomgång av hela lagstiftningen skulle vara att önska. Detta skulle dock ta några år och frågan är om resultatet skulle bli bättre än det vi har i dag? Det är ett svårt och komplicerat område vilket gör det svårt att lagstifta då det är många rekvisit som behöver uppfyllas. Nu när vi börjar se resultatet av de utbildningar som sker hos de olika myndigheterna behövs det då verkligen en ny lagstiftning? Skall vi inte vänta och se när alla myndigheter träffats av denna våg av utbildning? Det som skapar mest problem i lagstiftningen är otillbörliga medel. Vad är det som krävs för att det skall räknas som tvång och när är någon i en utsatt situation? Inte nog med att någon ska vara i en utsatt situation, gärningsmannen skall även veta om detta och utnyttja det. Det är svåra rekvisit att uppfylla men genom att den internationella åklagarkammaren försöker sammanställa en mall som skall underlätta vid dessa rekvisit tror jag att vi snart kommer se fler fällande domar på området. En sak som jag däremot tror är att rekommendera är att bryta ut människohandel i sexuellt syfte och placera det i 6 kap. BrB. Det skulle göra att fokuset skulle ligga på de andra områdena i 4 kap BrB och att sexuellt utnyttjande fick en egen paragraf i kap. 6 BrB. Om vi väljer att ha människohandel för sexuellt syfte i 6 kap. BrB måste det motiveras. Genom att ha människohandelsparagrafen i 4 kap. BrB markeras det att det är ett frihetsbrott, att då dela upp den och sätta människohandel för sexuellt syfte i 6 kap. BrB innebär att det hamnar i ett kapitel som berör sexualbrott istället. Min önskan vore inte att tappa fokuset på frihetsbrotten utan att försöka få en mer tydlig lagstiftning. Grunden skulle ändå vara frihetsbrott men mer fokus på det sexuella utnyttjandet, medan människohandelsparagrafen i 4 kap. BrB skulle kunna förtydliga de andra områdena som kan bli aktuella vid människohandel.

Ett ytterligare förslag som är värt att fundera över är att förbjuda tiggeri. Det kan ses från två olika håll. Genom att förbjuda tiggeri görs Sverige till en oattraktiv marknad för organiserad tiggeri. Det gör det svårt för gärningsmännen att placera ut personer på gatan för att tigga och det gör polisens arbete vid hanteringen av tiggeri lättare. Frågan är då var vi ska dra gränsen? Är det vid all form av tiggeri eller bara organiserad? Och vem drabbas av en sådan lagstiftning? Det kanske drabbar hårdast dem som inte har med människohandel att göra eller dem som är utsatta för människohandel och inte förövarna? Jag är tveksam till att vi skulle få det resultat som vi hoppas på genom att förbjuda tiggeri. Att stjäla är redan olagligt men ändå förekommer människohandel i syfte att stjäla. I de fall som syftet är att stjäla är det ofta barn som inte är straffmyndiga. Skulle det med samma tankegång vara att överväga att sänka straffåldern i dessa fall?

Nej förmodligen inte. Jag tror inte att lösningen på problemet är att förbjuda tiggeri.

Något som är värt att ta upp är att andra länder använder sig av ett organ som har till uppgift att hålla sig uppdaterade om människohandel på olika sätt. Ett sådant organ skulle även Sverige behöva. En myndighet som har till uppgift att samverka mellan de olika myndigheterna i Sverige, men även erbjuda kurser så samma information går ut till alla myndigheter. Myndigheten skulle hålla sig uppdaterad om olika former av människohandel och hur vi skall behandla det på bästa möjliga sätt anser jag. Denna myndighet skall beröra alla former av människohandel. Jag anser att det finns ett stort behov av en expertismyndighet på området som verkligen arbetar mot människohandel och jag tror att om samma myndighet erbjöd kurser skulle tillämpningen vara samma för alla myndigheter. Självklart kommer det vara olika inriktningar beroende på vilken myndighet, men i det stora hela samma information.

Genom de olika satsningarna, att utbilda olika myndigheter, göra en expertismyndighet om människohandel samt att dela upp människohandelsparagrafen tror jag att Sverige är på rätt väg. Om de olika satsningarna sammanstrålar tror jag Sverige lyckas göra sig till en oattraktiv marknad för människohandel och att anmälningarna på sikt minskar.

Bilaga A

Anmälda brott

Brottsförebyggande rådet

	År	År	År
	2009	2010	2011 prel.
	Antal	Antal	Antal
Hela landet			
Människohandel för sexuella ändamål (trafficking)	31	32	35
Annan människohandel än för sexuella ändamål	28	52	62
Blekinge län			
Människohandel för sexuella ändamål (trafficking)	1	1	0
Annan människohandel än för sexuella ändamål	0	0	0
Dalarnas län			
Människohandel för sexuella ändamål (trafficking)	0	1	0
Annan människohandel än för sexuella ändamål	0	1	0
Gotlands län			
Människohandel för sexuella ändamål (trafficking)	0	0	0
Annan människohandel än för sexuella ändamål	0	0	0
Gävleborgs län			
Människohandel för sexuella ändamål (trafficking)	0	0	2
Annan människohandel än för sexuella ändamål	0	0	3
Hallands län			
Människohandel för sexuella ändamål (trafficking)	0	0	0
Annan människohandel än för sexuella ändamål	0	0	2
Jämtlands län			
Människohandel för sexuella ändamål (trafficking)	0	0	0
Annan människohandel än för sexuella ändamål	6	1	1
Jönköpings län			
Människohandel för sexuella ändamål (trafficking)	0	0	0
Annan människohandel än för sexuella ändamål	0	1	0
Kalmar län			
Människohandel för sexuella ändamål (trafficking)	0	0	1
Annan människohandel än för sexuella ändamål	0	0	0
Kronobergs län			
Människohandel för sexuella ändamål (trafficking)	0	0	1
Annan människohandel än för sexuella ändamål	0	0	0
Norrbottnens län			
Människohandel för sexuella ändamål (trafficking)	0	0	1
Annan människohandel än för sexuella ändamål	0	1	2
Skåne län			
Människohandel för sexuella ändamål (trafficking)	11	13	7
Annan människohandel än för sexuella ändamål	2	10	11
Stockholms län			
Människohandel för sexuella ändamål (trafficking)	9	8	2
Annan människohandel än för sexuella ändamål	14	28	13
Södermanlands län			
Människohandel för sexuella ändamål (trafficking)	1	0	0
Annan människohandel än för sexuella ändamål	1	4	2

Uppsala län			
Människohandel för sexuella ändamål (trafficking)	1	0	2
Annan människohandel än för sexuella ändamål	1	1	0
Värmlands län			
Människohandel för sexuella ändamål (trafficking)	0	1	0
Annan människohandel än för sexuella ändamål	0	0	1
Västerbottens län			
Människohandel för sexuella ändamål (trafficking)	0	0	1
Annan människohandel än för sexuella ändamål	0	1	3
Västernorrlands län			
Människohandel för sexuella ändamål (trafficking)	0	0	1
Annan människohandel än för sexuella ändamål	0	1	3
Västmanlands län			
Människohandel för sexuella ändamål (trafficking)	1	1	1
Annan människohandel än för sexuella ändamål	0	1	5
Västra Götalands län			
Människohandel för sexuella ändamål (trafficking)	7	5	15
Annan människohandel än för sexuella ändamål	3	0	14
Örebro län			
Människohandel för sexuella ändamål (trafficking)	0	1	1
Annan människohandel än för sexuella ändamål	1	1	0
Östergötlands län			
Människohandel för sexuella ändamål (trafficking)	0	1	0
Annan människohandel än för sexuella ändamål	0	1	2

Statistik från Brottsförebyggande rådet (Brå),
http://www.bra.se/extra/pod/?module_instance=4

Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck

- Ds 2003:45 *Ett heltäckande straffansvar för människohandel, m.m.*
- Ds 2008:7 *Människohandel för arbetskraftsexploatering m.m.
– Kartläggning, analys och förslag till handlingsplan*
- Prop 1985/86:65 *Med förslag till ändring i brottsbalken m.m. (vissa frågor om datorrelaterade brott och ocker)*
- Prop. 2001/02:124 *Straffansvar för människohandel*
- Prop. 2003/04:111 *Ett utvidgat straffansvar för människohandel*
- Prop. 2009/10:152 *Förstärkt straffrättsligt skydd mot människohandel*
- SFS 1983:47 *Lag om ändring i föräldrabalken utfärdad den 3 februari 1983*
- SFS 1986:123 *Lag om ändring i brottsbalken utfärdad den 13 mars 1986*
- SFS 1998:319 *Lag om ändring i föräldrabalken utfärdad den 28 maj 1998.*
- SFS 2002:436 *Lag om ändring i brottsbalken utfärdad den 30 maj 2002.*
- SFS 2004:406 *Lag om ändring i brottsbalken utfärdad den 27 maj 2004.*
- SFS 2007:1315 *Lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453) utfärdad den 13 december 2007.*
- SFS 2010:371 *Lag om ändring i brottsbalken utfärdad den 20 maj 2010.*
- SOU 2008:41 *Människohandel och barnäktenskap – ett förstärkt straffrättsligt skydd*

Internationella instrument

Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings, Council of Europe Treaty Series - No. 197 (Europarådets konvention om bekämpande av människohandel)

Europaparlamentet och rådets direktiv, av den 5 april 2011 om förebyggande och bekämpande av människohandel, om skydd av dess offer och om ersättande av rådets rambeslut 2002/629/RIF (2011/36/EU)

EU:s rambeslut av den 29 juli 2002 om bekämpande av människohandel (2002/629/RIF)

Protocol to prevent, suppress and punish trafficking in Persons, especially women and children, supplementing the United Nations convention against transnational organized crime (Tilläggsprotokoll om förebyggande, bekämpande och bestraffande av handel med människor, särskilt kvinnor och barn, till Förenta nationernas konvention den 15 november 2000 mot gränsöverskridande organiserad brottslighet) Palermoprotokollet

Rådets beslut 2009/426/RIF av den 16 december 2008 om förstärkning av Eurojust och om ändring av beslut 2002/187/RIF om inrättande av Eurojust för att stärka kampen mot grov brottslighet

Litteratur

Jareborg Nils, *Brotten, andra häftet förmögenhetsbrotten*, 2 uppl. Nordstedts förlag, Stockholm, 1986

Klip André, *European Criminal law*, Intersentia, Antwerp 2009

Mitsilegas Valsamis, *EU criminal law*, Hart Publishing, Portland 2009

Saldeen Åke, *Barn- och föräldrarätt*, 5 uppl. Iustus förlag, Uppsala, 2005

Ventrella Matilde, *The Control of People Smuggling and Trafficking in the EU, Experiences from the UK and Italy*, Ashgate Publishing Limited, Farnham 2010

Artiklar

Eurenius Karin, *Sala förbjuder tiggeri*, Svenska Dagbladet Nyheter 2011-04-21

Tures Ewa, *Tiggeri går om sexhandel*, DN 2012-01-15

Örnemark-Hansen Helén, *Bärplockerskor med mera sökes – reflektion över ny svensk lagstiftning om människohandel*, Liber amicorum et amicorum Karin Cornils

Rapporter och promemoria

Europol, *Knowledge product – Trafficking in Human Beings in the European Union*, Haag 1 September 2011

Faktapromemoria 2009/10:FPM64 *Direktiv mot människohandel*
JO, *Allvarlig kritik mot Polismyndigheten I Stockholm län, som avvisade utläningar med motiveringen att dessa ägna sig åt tiggeri och dagdriver*, Diarienummer 6340-2010

Interpol, *Trafficking in human beings*, COM/FS/2009-12/THB-02

RPS rapport 2011, *Människohandel för sexuella och andra ändamål*

Åklagarmyndigheten, RättsPM 2007:2, *Människohandel (för sexuella ändamål)*, februari 2007

Åklagarmyndigheten, RättsPM 2008:11, *Människohandel och koppleri*, december 2008

Åklagarmyndigheten, RättsPM 2011:9, *Anvisningar för informationsöverföring till Eurojust*, november 2011

Internet

<http://www.interpol.int/Crime-areas/Trafficking-in-human-beings/Trafficking-in-human-beings> (09-02-2011, kl. 11:21)

<http://www.migrationsverket.se/info/3941.html> (24-01-2012, kl. 15:15)

<http://www.polisen.se/Skane/sv/Om-polisen/Sa-arbetar-Polisen/Olika-typer-av-brott/Manniskohandel/> (24-01-2012, kl. 17:49)

<http://www.polisen.se/Skane/sv/Utsatt-for-brott/Olika-typer-av-brott/Manniskohandel/> (24-01-2012, kl. 17:50)

<http://www.polisen.se/Skane/sv/Lagar-och-regler/Om-olika-brott/Fakta-om-manniskohandel/> (24-01-2012, kl. 17:51)

<http://www.polisen.se/sv/Aktuellt/Nyheter/Gemensam/jan-mars/Manniskohandel-for-tvangsarbete-och-tiggeri-okar/> (2012-02-14, kl. 14:14)

<http://www.polishogskolan.se/sv/Nyheter/Polishogskolan-arrangerade-kurs-i-amnet-manniskohandel/> (24-01-2012, kl.17:51)

<http://www.sala.se/Information/Alla-nyheter/Nyheter---startsidan/Pressmeddelande-angaende-lokala-ordningsforeskrifter-omtiggeri/> (09-02-2012, kl. 13:31)

<http://www.tv3.se/efterlyst/fall/fler-utnyttjas-tiggeri-i-sverige> (2012-02-14, kl. 14:13)

Intervjuer

Nebelius Monica, Telefonintervju 23 mars 2012

Voigt Christina, Telefonintervju 6 mars 2012

Wahlberg Kajsa, Telefonintervju 20 mars 2012

Övrigt

UR samtiden, *Brott utan gränser, Trafficking – gränslös exploatering*, 2011

Rättsfallsförteckning

Svea Hovrätt, målnummer B 5971-10

Svea Hovrätt, målnummer B 9636-10

Svea Hovrätt, målnummer B 6263-10

Svea Hovrätt, målnummer B 1479-09

RH 2010:34